nr. 4 / august 2016 – 78. årgang

GRÆNSEN

magasin om mindretal, sprog og kultur

100-ÅRIG SØNDERJYDE:

„JEG HUSKER GENFORENINGEN I 1920

TEMA:
MINDRETAL I EUROPA

Flensborg sælger rom – hvorfor?

GRÆNSEFORENINGEN
FOR EN ÅBEN DANSKHED

INDHOLD

TEMA: MINDRETAL I EUROPA

Europas mindretal kæmper for egen identitet.
Læs side 10-25

3 **LEDER**
Af Mette Bock

4 **DEN 100-ÅRIGE, DER BLEV FANGE I FRØSLEVLEJREN OG DOKTOR I FRANSK**
Interview med Jens Rasmussen

10 **EUROPAS MINDRETAL KÆMPER FOR EGEN IDENTITET**

15 **MINDRETALLENES AMBASSADØR**

16 **DEN DAG MELLEMØSTEN MØDTE GRÆNSELANDET**

22 **SKAL MAN SOM DANSK MINDRETAL VÆLGE MELLEM DANSK OG TYSK?**
Interview med Christopher Warnke og Jens A. Christiansen

24 **GRÆNSEFORENINGEN BESØGER EUROPAS MINDRETAL**

25 **GRÆNSELANDET SKAL VÆRE VERDENSARV**

26 **LØVETAND, VORHERRES TØFLER OG BARNESKID**
Af Jørn Lund

30 **"JEG HAR GLÆDET MIG SÅDAN"**
Noel, 8 år, fra Sydslesvig på ferie i Svendborg

32 **MINDRETAL SÆTTER FOKUS PÅ DANMARKSKANON**

33 **GYMNASIEELEVER PÅ INTROTUR I GRÆNSELANDET**

34 **ANMELDELSE: 1864: TV-SERIEN, HISTORIEN, KRITIKKEN**
Af Peter Yding Brunbech

35 **THERKELSENS HJØRNE**

36 **TÆNK ENGANG**

40 **ROM RIMER PÅ SLAVEHANDEL**

LEDER

RØDDER OG FØDDER

Af Mette Bock

I denne udgave af Grænsen er temaet: Mindretal i Europa. Det anslås, at der findes omkring svimlende 300 af slagsen, og at hver syvende europæer tilhører et nationalt mindretal.

Men hvad definerer et mindretal? Magthaverne eller mindretallene selv? Hvad gør det ved et menneske at tilhøre et mindretal? Hvad er hjemligt og hvad er fremmed? Svarene er mange og mindretallenes baggrunde vidt forskellige. Ét er dog sikkert: Jeg er meget enig med Tove Malloy, leder af Det Europæiske Mindretalscenter, ECMI, når hun inde i magasinet peger på røddernes betydning. Og at rødderne bliver endnu vigtigere i en globaliseret verden, hvor vi bruger fødderne flittigere end nogensinde. Af lyst, men desværre alt for ofte også af nød.

Kan man slå rod i helt fremmede omgivelser? Kan man tilpasse sig uden at miste identitet? Og kan et mindretal generation efter generation klare sig i den flertalskultur, der omgiver dem? De spørgsmål er brændende aktuelle.

Præsten og digteren Kaj Munks sang, *Den blå anemone*, er blevet ved med at trænge sig på i forbindelse med denne leder. Han skrev angiveligt digtet, da han en martsmorgen i 1943 opdagede en lille blå anemone titte frem i præstegårdshaven i Vedersø. Planten havde han gravet op fra anemonetæppet i Christianssædeskoven på Lolland, da familien havde besøgt den milde og fede hjemegn. Og rødderne var, uden meget håb om overlevelse, blevet lagt i den sandede jord i Vestjylland:

På Lolland jeg den hented / et kærtegn fra min fødeø. / Så gik jeg her og vented / og tænkte, den må dø; / den savner jo sit skovkvarter, / sin lune luft, sit fede ler; / i denne fjendske zone / forgår min anemone, / jeg ser den aldrig mer.

Men anemonen klarede sig. Pludselig stod den der, og *nikker så sejerssæl* i den isnende vestjyske blæst, som om alverdens modgang havde givet den en større selvbevidsthed. Den tilpassede sig de nye omgivelser, men dens karakteristiske skønhed og duft stod klarere end nogensinde.

Jeg ved godt, at digtet skal tolkes ind i modstandskampen mod besættelsesmagten. Men gode digte lader sig læse ind i mange sammenhænge, så utænkelige de end måtte være, da digtet blev skrevet. Anemonen skulle symbolisere den nationale kultur og identitet, der insisterede på at overleve besættelsesmagtens undertrykkelse. Men Kaj Munks anemone var også blevet flyttet. Den tilpassede sig, for ellers havde den ikke overlevet. Alligevel var den fortsat en anemone, endda tydeligere, end da den gik i ét med anemonetæppet i Christianssædeskoven.

Mindretallenes rødder kan være geografiske, nationale, kulturelle, religiøse eller noget helt femte. Man skal ikke opstille udtømmende kriterier for, hvad der skal til for at være et mindretal, for sådanne kriterier har det med at negligere eller undertrykke grupper, der oplever et identitetsfællesskab med afsæt i de samme rødder.

Kan man slå rod i helt fremmede omgivelser? Kan man tilpasse sig uden at miste identitet?

Lovgiverne i Europa har med vekslende entusiasme forsøgt at sikre mindretallenes rettigheder, og der er fortsat mange udeståender.

Det er væsentligt at forstå, at de lovgivningsmæssige rammer ganske vist er afgørende, men at lovgivning alene ikke kan sikre mindretallenes sjæl, identitet og overlevelse. Her må mindretallene selv gøre en indsats. Hvis sproget skal leve, skal der ikke blot undervises i det, det skal tales. Hvis historien, traditionen og kulturen skal overleve, skal man ikke blot læse i bøger, men forstå gennem slægtens og mindretallenes egne fortællinger om levet liv.

Fødderne skal have et stabilt fundament. Og rødderne skal vandes. Hele tiden. ●

Mette Bock er formand for Grænseforeningen

DEN 100-ÅRIGE, DER BLEV FANGE I FRØSLEVLEJREN OG DOKTOR I FRANSK

Jens Rasmussen voksede op i en dansksindet familie i Sønderjylland. Nu har den sønderjyske bondedreng, født i 1916, udgivet første bind af sine erindringer med vægt på opvæksten og tiden under besættelsen

Tekst: Malene Fenger-Grøndahl
Foto: Thomas Tolstrup

Skal vi ikke have en drink?", spørger Jens Rasmussen, da vi har givet hånd. Han har stillet stokken, som han støtter sig til, når han bevæger sig rundt i sin lejlighed på Frederiksberg, op ad væggen, og han åbner belevent et klædeskab, hvor gæsten kan hænge overtøjet. "Hvad med en pastis?" spørger han og forsvinder ud i sit ryddelige køkken.

I stuen står der smukke træmøbler, og over spisebordet hænger en designerlampe og lyser på de to bærbare computere, som Jens Rasmussen skiftes til at bruge "afhængig af, hvilken af dem der strejker". I de godt fyldte bogreoler står række efter række af dansksprogede, franske, engelske og ▸

I sit hjem i lejligheden på Frederiksberg øver Jens Rasmussen sig hver dag på den violin, han fik i 99 års fødselsdagsgave.

tyske værker. Romaner og digte på fransk, danske oversættelser af engelsksprogede romaner, læderindbundne danske klassikere og tykke værker om design, kunst og arkitektur.

"Det blev absint i stedet for pastis. Jeg fik en del spiritus i gave til min 100-års fødselsdag, og det er langtfra drukket endnu," forklarer han, mens han balancerer to høje glas med klirrende isterninger ind i stuen.

Absinten – der er den franske oversættelse af malurt – bøger og tidsskrifter, der ligger på et bord i stuen, vidner om Jens Rasmussens akademiske karriere og hans passion for fransk sprog, kultur og litteratur. Til gengæld er der ved første blik ikke meget, der afslører, at han er født og opvokset endog meget langt fra de akademiske kredse i København. På en gård på landet for 100 år siden. Heller ikke hans dialekt giver noget klart hint. Men det er ganske vist: Jens Rasmussen er sønderjyde.

Min far var meget optaget af det danske. Vi holdt mørkning, før petroleumslamperne blev tændt om aftenen, og sang fra Den blaa Sangbog

Farens slægt kan han føre tilbage til 1700-tallet, hvor de kom i besiddelse af gården Lønsemaj på Als. Hans forældre mødte hinanden, da de arbejdede på en gård på Nordals, blev gift i 1908 og købte en lille gård i landsbyen Nørre-Hjarup 15 km nordvest for Aabenraa. Her voksede Jens Rasmussen op i et dansksindet landbomiljø. Faren kunne skrive og læse rigsdansk, men der blev kun talt sønderjysk i hjemmet, og først da familien fik radio i slutningen af 1920'erne, lød der jævnligt rigsdanske stemmer i hjemmet. I landsbyen boede kun dansksindede, og Jens Rasmussen husker ikke, at familien på noget tidspunkt omgikkes tyskere.

"Det lå bare i kortene, at det gjorde vi ikke. Min far var meget optaget af det danske. Vi holdt mørkning, før petroleumslamperne blev tændt om aftenen, og sang fra Den blaa Sangbog", husker Jens Rasmussen. Sangbogen, der udkom 1867-1946 indeholdt fædrelandssange, sange om naturen og på sønderjysk dialekt, havde en række blanke sider. Der havde oprindeligt stået sange, som var blevet forbudt af tyskerne. Men hos familien Rasmussen blev de sunget alligevel, både "Der er et yndigt land", "Her vil ties, her vil bies" og "Det haver så nyligen regnet".

ERINDRINGER GENNEM 100 ÅR

Barndommen er detaljeret beskrevet i Jens Rasmussens erindringsbog *Sønderjysk bondedrengs vej til bogen*, som udkom tidligere i år.

"Jeg skulle finde på noget at kaste mig over, da jeg blev pensioneret. Det blev i første omgang de dansk-franske ordbøger. Da jeg var færdig med dem, gav jeg mig til at rydde op i mine erindringer og gemmer, og det kom der en erindringsbog ud af", siger Jens Rasmussen.

Bogen fortæller dele af hans slægtshistorie og beskriver også hans første barndomsår under Første Verdenskrig 1914-1918, hvor Sønderjylland var en del af Det Tyske Rige. Omkring 30.000 dansksindede sønderjyder deltog i Første Verdenskrig på tysk side, og mindst 4.000 faldt i krigen.

Jens Rasmussens far var blandt de dansksindede sønderjyder, der blev indkaldt til tysk krigstjeneste. Det skete i 1914, og først i 1919 kom faren hjem igen. Han var dog hjemme på orlov et par gange, bl.a. en gang i 1915, hvor Jens Rasmussen blev undfanget. Ved hans fødsel og dåb var hans far dog ikke med. Faren kæmpede i Flandern mod englænderne, og i 1917 kom han i engelsk krigsfangenskab, hvorfra han blev løsladt i 1919. Takket være den danske stats medvirken blev han sammen med andre dansksindede sønderjyder anbragt i en særlig afdeling af en fangelejr nær London, hvor de fik en forholdsvis venlig behandling.

Landbruget i Sønderjylland blev under Første Verdenskrig tvunget til at aflevere fødevarer til byer som Hamborg, selv om også familier i Sønderjylland sultede. Jens Rasmussen husker kun lidt fra krigsårene, og heller ikke "kålrabivinteren" i 1917, hvor hele Tyskland var truet af hungersnød på grund af Englands blokade, husker han. Men hans storebror Nis fortalte ham siden, at selv om der også i deres landsby var afleveringspligt af bl.a. korn og flæsk, lykkedes det at gemme noget af det, når gendarmen kom på inspektion. Bl.a. skjulte familien noget flæsk i en lille lo mellem bryggerset og kostalden.

PÅ HØLOFTET MED EN BOG

Oprindeligt var der ikke lagt op til, at Jens Rasmussen skulle skrive bøger. Hans far opdagede ganske vist hurtigt, at drengen ikke var meget bevendt bag ploven, og indimellem gemte drengen sig på høloftet med en bog for at slippe for markarbejdet. I 4-5 års-alderen fik han sine første pligter, bl.a. at samle æg ind og hente køer hjem til malkning. Siden deltog han bl.a. i korn- og høhøst, roehakning og kartoffelhøst. Der blev dog også tid til at fange karusser om sommeren, løbe på skøjter om vinteren og lege skjul i rugmarkerne før høsten. I frikvartererne i skolen spillede drengene Faustball (nævebold), som stadig er populært i Østrig og Tyskland, og en gang hvert

år var der ringridning, hvor børnene lavede deres egen galge og øvede sig på cykler i stedet for heste.

"Mine oldebørn vil nok tænke, at livet dengang var hårdt. Men sådan husker jeg det ikke. Vi holdt altid fri om søndagen, bortset fra i høsttiden. Når køerne var malket søndag morgen, gik vi i kirke, og så var der tid til at lege og læse", siger Jens Rasmussen.

Han blev døbt i Skærbæk Frimenighed, i Vestslesvig, hans mors hjemegn. Den lokale kirke var i Øster-Løgum, men der kom de ikke, så længe der var en tysk præst. Da der kom en dansksproget grundtvigianer, pastor Ravn, begyndte familien at gå i den lokale kirke. Pastor Ravn konfirmerede Jens Rasmussen og fik afgørende betydning for ham.

"Pastor Ravn mente, at jeg havde evner til at læse videre og opfordrede mine forældre til at lade mig søge optagelse på Aabenraa Statsskole", siger han. Dermed bevægede den 14-årige dreng sig fra den velkendte landbokultur til en for ham ukendt bykultur. Blandt andet skulle han lære at tale rigsdansk. I dag taler han stadig sønderjysk, når han opholder sig i Sønderjylland. Han tror, at dialekternes tid nok snart er forbi, men at der måske er et håb for sønderjysk.

"Jeg har hørt unge, der rapper på sønderjysk, så helt dødt er det ikke".

"Mine oldebørn vil nok tænke, at livet dengang var hårdt. Men sådan husker jeg det ikke. Vi holdt altid fri om søndagen, bortset fra i høsttiden", siger Jens Rasmussen.

TRYKNING AF ILLEGALE BLADE

Efter gymnasiet flyttede han til Aarhus, hvor han studerede på universitetet og blev aktiv i bevægelsen Dansk Samling, der blev stiftet af Arne Sørensen i 1936. Jens Rasmussen skrev artikler om kunst og kultur til partiets tidsskrift *Det tredje Standpunkt*, og i de første år under besættelsen var han med til at oprette Studenternes Foredragstjeneste, som tog rundt i landsogne og holdt foredrag i et forsøg på at skærpe den kritiske sans over for nazisternes propaganda.

Engagementet i Dansk Samling fra 1942 blev suppleret af arbejde i en Frit Danmark-gruppe i Aarhus, hvor de på en – vist nok stjålen – duplikator trykte eksemplarer af de illegale blade, de fik leveret fra København. Gruppens leder blev dog opdaget og arresteret.

Jens Rasmussen flyttede i januar 1943 til København, hvor han havde fået tilbudt stilling som redaktionssekretær på Samlerens Forlag. I København fik han også en adjunktstilling på Niels Brock Handelsskole og passede den sideløbende med, at han arbejdede på forlaget, der udgav både legale og illegale skrifter.

De illegale aktiviteter omkring Samlerens Forlag deltog Jens Rasmussen ikke i, men næsten alle andre på forlaget var involveret i dem, og det var Gestapo klar over. Den 6. februar 1945 blev alle, der opholdt sig i forlagets lokaler, deriblandt Jens Rasmussen, arresteret af Gestapo og ført til Vestre Fængsel. På grund af pladsmangel blev Jens Rasmussen og flere ▸

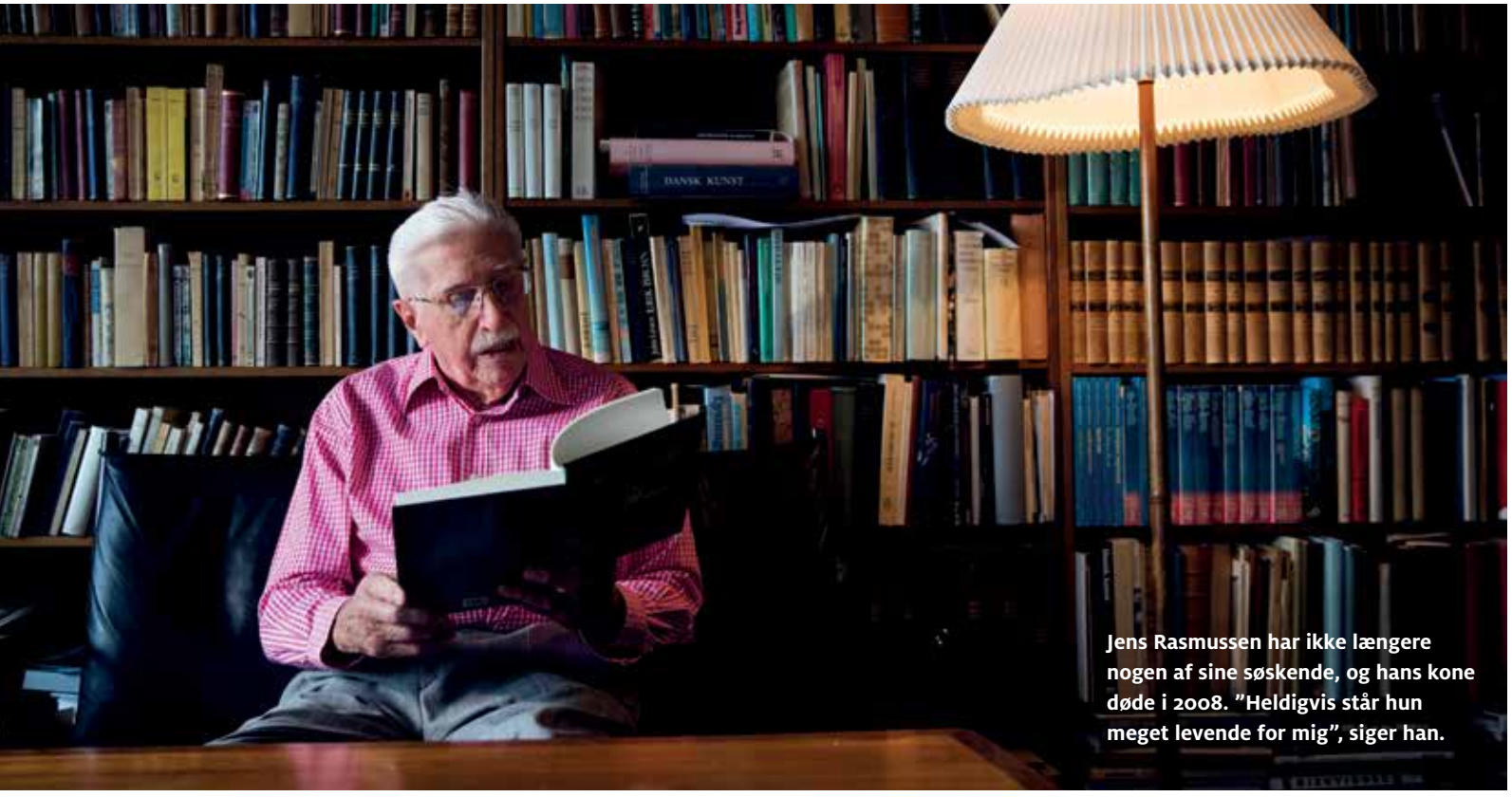

Jens Rasmussen har ikke længere nogen af sine søskende, og hans kone døde i 2008. "Heldigvis står hun meget levende for mig", siger han.

andre fra Samlerens Forlag den 24. marts transporteret videre til Frøslevlejren i Sønderjylland, der fungerede som interneringslejr under besættelsen. Herfra blev han løsladt den 13. april.

"Jeg kunne fejre befrielsen sammen med mine kolleger og min kommende kone, Tove, som jeg havde lært at kende under besættelsen. Det var en stor dag, hvor glæden nåede samme højder som ved Genforeningen i 1920", husker han.

Ca. 12.000 danskere blev interneret i Frøslevlejren 1944-1945, mens lejren var dansk interneringslejr, og der var forholdsvis gode forhold. Jens Rasmussen betegner ligefrem lejren som "paradis", i hvert fald sammenlignet med opholdet i Vestre Fængsel: "Solen skinnede, vi fik god mad og skulle ikke arbejde ret meget. Vi sang om aftenen, og der var et bibliotek."

Senere fandt han ud af, at hans storebror Nis havde været leder af en lokal modstandsgruppe i Nørre Hjarup og aktiv jernbanesabotør. Brorens gruppe havde endda stået bag den sabotageaktion, som betød, at kreaturvognene, som bragte Jens Rasmussen og andre til Frøslevlejren, måtte omdirigeres og køre over Ribe, Tønder og Tinglev til Padborg.

I årene efter krigen talte brødrene en del om besættelsen og modstanden, og Jens Rasmussen mener, at det er godt at bevare erindringen om frihedskampen på skrift. Han husker ikke sin præcise motivation dengang for at gå ind i modstandskampen.

"Det var nok mest et ønske om simpelthen at få smidt tyskerne på porten og få friheden tilbage", siger han.

AT BYGGE MURE DUR IKKE

Jens Rasmussen har ikke længere nogen af sine søskende, og hans kone døde i 2008. "Vi fejrede diamantbryllup i 2006, men krondiamantbrylluppet fik vi ikke med. Heldigvis står hun meget levende for mig", siger han. Mens parrets to børn, Karsten og Helle, boede hjemme, tog familien hver sommer til Sønderjylland på ferie.

Sidste år var han i Aabenraa til sit 80 års studenterjubilæum, hvor de var to fra hans gamle klasse tilbage. Maden var god, og Jens Rasmussen kom til at tænke på festmiddagen hjemme på gården, hvor den stod på ribbensteg eller flæskesteg, når der var blevet slagtet. Smagen af sønderjysk rugbrød husker han også, og han har flere gange prøvet at købe det i København. Han synes dog ikke, at det smager helt som barndommens brød. Han tilføjer, at der ligger en rigtig god bager i nærheden, hvor han køber scones og fragilité, når han en gang om månedsen

inviterer sine syv børnebørn med kærester til aftente hjemme i lejligheden.

En gang om ugen går han ud og spiser en god frokost og inviterer ofte børn eller børnebørn med.

"Der er ingen lommer i ligklæderne. Så jeg forkæler dem lidt. Jeg inviterede dem med til Nice, da jeg fyldte 95 år, og sidste år var vi en tur i Hamborg", siger han.

Jens Rasmussen understreger, at han i dag ikke oplever fjendtlighed over for tyskere i sin fødeegn.

"Ingen ser skævt til tyskere, man beundrer dem snarere – med god grund. Politikere som Helmuth Kohl og Angela Merkel har gjort meget for Europa", siger han. "Men de franske og engelske politikere er hverken modige eller kompetente nok til at løse tidens udfordringer med flygtninge og migration", vurderer han.

Holdningen hos Dansk Samling, som han brød med kort efter krigens ophør, kan han ikke følge.

"At bygge mure fører ikke til noget. I stedet må man lave aftaler med de lande, flygtningene kommer fra, og give støtte, så forholdene kan blive rettet op, og færre flygter i fremtiden", siger han.

"Da jeg var på studieophold i Paris i 1938, oplevede jeg, hvordan det myldrede med mennesker fra Afrika, Mellemøsten og Asien. Nu er det også sådan i København. Min lokale grønthandler er tyrkisk, jeg bliver behandlet af iranske og palæstinensiske læger på hospitalet, og i supermarkederne er der kassedamer med tørklæde. Det generer mig ikke", siger han.

JEG HAR GREBET CHANCERNE

Han holder sig opdateret ved at læse Politiken på nettet hver aften, og han holder sig fysisk og mentalt fit ved at lave gymnastik hver dag og spise sundt, og så har han ikke røget, siden han var 40. Desuden øver han sig hver dag på den violin, han fik til sin 99 års fødselsdag.

"Jeg havde ikke spillet i 85 år, men jeg kunne huske både fingergreb og buestrøg. Jeg hører og ser ikke så godt, men jeg har ikke gigt i fingrene, så det går fint", siger han.

Han spiller både danske viser og jazzede franske numre, som står godt til absint og fransk litteratur. Og selvfølgelig gav han koncert til sin 100 års fødselsdag.

"Jeg føler mig sund og rask. Så jeg lever nok mange år endnu", siger han. "Spørgsmålet er så, hvad jeg skal få tiden til at gå med?"

Indtil videre har han kastet sig over at skrive andet bind af sine erindringer, og der er rigeligt med stof.

"Jeg har oplevet meget i mit liv. Jeg har grebet de chancer, der bød sig, uden at være en stræber. Man siger jo, at sønderjyder er lidt vigtige af sig, men jeg lærte hjemmefra at være høflig og sige tak og kun tage to gange af kagefadet. Det kan man måske godt sige, at andre kan lære af", smiler Jens Rasmussen og løfter glasset til en skål. ●

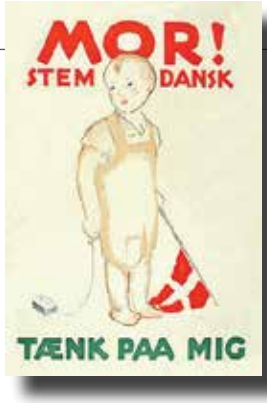

Thor Bøgelund, der levede fra 1890 til 1959, var kunstneren bag de fleste af de danske afstemningsplakater i forbindelse med folkeafstemningen i Sønderjylland i 1920. Plakaten med den lille dreng med Dannebrogsflaget og den indtrængende appel om at stemme dansk blev trykt i 7.500 eksemplarer med både dansk og tysk tekst.

KYLLEÆG PÅ AFSTEMNINGSDAGEN

Fra 1864 til 1920 var Sønderjylland tysk. Jens Rasmussen var knap fire år ved Genforeningen i 1920. Han husker svagt afstemningsdagen den 10. februar 1920, da afstemningen i Sønderjylland (Zone 1), fandt sted.

"Jeg kan huske, at vi i tiden op til havde ladeporten ud mod vejen fyldt med afstemningsplakater, f.eks. en med den tyske ørn og moder Danmark med teksten: "Nu kalder Danmark på sine børn / farvel for evigt du tyske ørn!" Eller den kendteste med en lille, fattig dreng, der kommer trækkende med en legevogn og siger: "Mor, stem dansk! Tænk på mig!" med hentydning til, at den tyske økonomi lå i ruiner. Jeg husker, at jeg traskede med min far i hånden til skolen i Nørre-Hjarup, og at der var mange mennesker inde i skolen, som var vores afstemningssted. Men det, jeg husker bedst, er, at jeg fik en mellemmad med kylleæg (et hårdkogt, hakket æg) som pålæg, da vi kom hjem. Det må have været en sjælden spise, siden jeg husker det så tydeligt".

JENS RASMUSSEN, er født 3. april 1916, uddannet cand. mag. i fransk, engelsk og latin. Har været adjunkt i fransk ved Niels Brocks Handelsskole og lektor og professor ved Handelshøjskolen i Aarhus. I 1958 blev han doktor på en disputats om fransk prosa i det 15. århundrede, og siden sin pensionering i 1986 har han bl.a. udgivet en dansk-fransk, fransk-dansk ordbog samt en oversættelse af to franske ridderfortællinger. Jens Rasmussens erindringsbog *Sønderjysk bondedrengs vej til bogen. En hundredårigs erindringer om barndom, studenterliv, besættelsen og tiden der fulgte*, udkom på Forlaget Ådalen tidligere i år.

TEMA:
MINDRETAL I EUROPA

EUROPAS MINDRETAL KÆMPER FOR EGEN IDENTITET

Den regionale identitet er blevet skærpet i Europa, og det er forståeligt i en global tid præget af uro, siger Tove Malloy, der er leder af Det Europæiske Mindretalscenter, ECMI. Hun peger på, at mange nationale mindretal har det svært

Af Anna-Lise Bjerager

Foto: ECMI

I denne sommer har skotterne diskuteret, om de skulle kræve en ny folkeafstemning om uafhængighed fra Storbritannien efter briternes nej til EU. Sidste sommer var det catalanerne, der stemte for at løsrive provinsen fra Spanien i 2017. Nogle af Europas mindretal har tilsyneladende bestemt sig for at gå solo. Andre steder, som for eksempel i det dansk-tyske grænseland, lever mindretallene i fredelig sameksistens med flertalsbefolkningen.

Men hvorfor er moderne mennesker egentlig så optaget af at tilhøre et bestemt folkeslag i en global verden, hvor stadig flere føler sig som verdensborgere ifølge en ny undersøgelse fra BBC? Hvad er forklaringen på, at den regionale identitet bliver stadig vigtigere for Europas mindretal på samme måde som den nationale identitet har vist sig afgørende for Europas flertalsbefolkninger i forhold til EU?

Tove Malloy er leder af Det Europæiske Mindretalscenter (ECMI) i Flensborg og er udvalgt af den danske regering til at sidde i Europarådets rådgivende komité for rammekonventionen om beskyttelse af nationale mindretal. Hun tror, at netop globaliseringen er forklaringen.

"Når alt bliver mere uoverskueligt, har det enkelte menneske behov for at føle en tilknytning til det nære. Det kan være en region, et sprog eller et flag. Når alting bliver mere åbent og flydende på det globale plan, får mennesker brug for rødder. Dermed ikke sagt, at rødderne er veldefinerede, for vi er jo alle sammen meget komplekse i vores identitet. Specielt de unge mennesker i grænselandet bekender sig til flere identiteter og taler flere sprog. Det er det, der er ved at ske, tror jeg: Fremtidige generationer bliver globale verdensborgere. Men de vil også have behov for at tilhøre et mindre fællesskab. For nogle er det måske en sportsklub. For andre bliver det et mindretal", siger Tove Malloy.

HVAD ER ET MINDRETAL?

I nutidens Europa er der mange grupper, der påberåber sig særlige politiske rettigheder under henvisning til, at de udgør et folkeslag. Blandt de forskellige minoritetsgrupper skelner man traditionelt mellem på den ene side såkaldte mikronationer som Skotland og Catalonien, der gør krav på politisk selvstændighed på linje med statsbærende folkeslag, og på den anden side nationale mindretal, som det danske og det tyske mindretal i grænselandet, der identificerer sig med nabolandets sprog og kultur. Et nationalt mindretal opstår typisk som følge af nye grænsedragninger, som det er tilfældet i

Hviderusserne er et slavisk folkeslag bosiddende i Hviderusland, men der er også nationale, hviderussiske mindretal i Rusland, Ukraine, Polen, Estland, Letland, og Litauen.

grænselandet, hvor det ikke er det danske og det tyske mindretal, der har flyttet sig, men derimod grænsen, der blev fastlagt ved folkeafstemninger i 1920.

Endelig findes der etniske minoriteter, som eksempelvis romaer, og religiøse minoriteter, som eksempelvis jøder og muslimer.

Historisk har mindretallene i Europa haft det svært, og det er en del af forklaringen på, at der ikke findes en definition på, hvad et mindretal er, forklarer Tove Malloy:

"Jeg tror, det er klogt ikke at presse på for at få formuleret alt for skarpe definitioner på dette her område. Under Anden Verdenskrig var det magthaverne i Tyskland, der definerede, hvem der var mindretal. Det havde som bekendt katastrofale følger for jøder og romaer. Det betyder, at vi den dag i dag har store problemer med at få romaer til at registrere sig. De er bange for, at oplysningerne om dem skal blive misbrugt", siger Tove Malloy og nævner som nutidige eksempler de blodige etniske krige på Balkan i 1990'erne og i Kaukasus i 00'erne, der nødvendiggør, at der konstant arbejdes med at sikre mindretallene beskyttelse i Europa.

EFTER DEN KOLDE KRIG

Især efter Den Kolde Krigs ophør blev mindretalsspørgsmålet aktualiseret i Øst- og Centraleuropa, og mindretallene kom

Foto: Wikimedia Commons.

Blandt Europas mere end 300 nationale mindretal er der mange, der har det svært. Herunder sorberne, der er det mindste slaviske folk i Europa. Her har en ukendt person overmalet et tosproget byskilt i Bautzen, så det sorbiske bynavn ikke længere kan ses.

på den storpolitiske dagsorden i Europa gennem Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde (OSCE), hvor alle stater med mindretal er medlemmer. OSCE har således sin egen højkommissær for nationale mindretal og arbejder på at sikre Europas mindretal mod overgreb.

I 1995 blev *Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal* en realitet, og Europarådet er i dag den væsentligste aktør på mindretalsområdet. De fleste medlemsstater af Europarådet har ratificeret rammekonventionen, men det kniber med at leve op til de internationale forpligtelser, vurderer Tove Malloy.

"Efter Murens fald er der mange af de nye nationer i Østeuropa, der vedtager den fornødne lovgivning om beskyttelse af nationale mindretal. Men så sker der ikke mere. De har simpelthen ikke pengene", siger Tove Malloy, der forklarer, at også EU spiller en rolle, når det gælder mindretalsforhold. Blandt andet er det et krav, at nye medlemslande skal sige ja til mindretalsbeskyttelse. Imidlertid er der intet krav om, at de lande, der allerede er medlemmer af EU, skal gøre det samme. Eksempelvis anerkender Frankrig på grund af sin historie hverken bretoner, lohtringere eller andre som mindretal. I Frankrig er alle franskmænd.

NYE GRÆNSEDRAGNINGER

Ifølge FUEN, der er den europæiske paraplyorganisation for nationale mindretal i Europa med hovedkontor i Flensborg, forholder det sig anderledes: Hver syvende europæer tilhører et nationalt mindretal, og der findes mere end 300 nationale mindretal med mere end 100 millioner medlemmer i Europa.

Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal forpligter Europarådets medlemsstater til at sikre ligestilling mellem mindretals- og flertalsbefolkning og sikre, at "personer, der tilhører et nationalt mindretal, kan vedligeholde og udvikle deres kultur og bevare de vigtigste elementer af deres identitet, især deres religion, sprog, traditioner og kulturelle arv."

Tove Malloy mener, at det især er på undervisningsområdet, man kan se, om de enkelte medlemsstater lever op til deres forpligtelser ifølge rammekonventionen.

"Jeg har lige været i Storbritannien sammen med de andre medlemmer af Europarådets rådgivende komité, der blandt andet har til opgave at monitorere, hvordan medlemslandene behandler deres nationale mindretal. Vi var blandt andet i Nordirland, hvor vi mødtes med det polske og ungarske mindretal samt med det jødiske mindretal, der er anerkendt som nationalt mindretal i Storbritannien under rammekonventionen, selv om der retteligt er tale om et religiøst mindretal".

"Polakkerne fortalte, at de selv underviser deres børn i deres modersmål, når de har fri fra skole. Men det er helt forkert. Ifølge rammekonventionen burde det være den enkelte stat, der varetager og betaler for modersmålsundervisningen", siger Tove Malloy og henviser til, at den tyske delstat Slesvig-Holsten er langt fremme, når det gælder sprogpolitik og har vedtaget en officiel handlingsplan for mindretalssprog, der gør dansk, frisisk og nedertysk til officielle sprog og styrker mindretalssprogene lige fra grundskole til universitetsniveau.

SPROG ER ØMTÅLELIGT

Netop sprog er et ømtåleligt emne, når det gælder de nationale mindretal, forklarer Tove Malloy. Hun henviser blandt andet til den hidsige debat, der har været i Sønderjylland om byskilte på både dansk og tysk. Indtil videre skiltes der ikke på tysk i Sønderjylland til det tyske mindretals store skuffelse.

På den tyske side af grænsen har Flensborg sat tosprogede byskilte op for ti år siden, og Lyksborg vil snart følge efter. Også i Friesland i Slesvig-Holsten skiltes der på to sprog, ligesom det også sker i bl.a. Norditalien og Kroatien.

Tove Malloy mener, at de stærke følelser, der er forbundet med sprog, formentlig er årsagen til, at kun få lande har ratificeret Den Europæiske Pagt om Regionale Sprog eller Mindretalssprog, i daglig tale Sprogpagten, der blev indgået i 1992 i Europarådets regi. Både Danmark og Tyskland har dog ratificeret Sprogpagten, og der udarbejdes løbende rapporter om status for mindretalssprogene i de to lande.

HVAD MED GRØNLÆNDERE OG FÆRINGER?

Tove Malloy forklarer, at det er regeringen i det enkelte land, der beslutter, om en befolkningsgruppe skal anerkendes som nationalt mindretal eller ej med medføl-

Foto: Grænseforeningen

"Lad ret og mådehold altid være til" står der på nedertysk på Flensborgs byvåben over indgangen til den historiske bygning i Flensborg, Kompagniporten, hvor Det Europæiske Center for Mindretalsspørgsmål (ECMI) har til huse. Tove Malloy og hendes stab arbejder hver dag på netop at sikre mindretallenes ret.

gende muligheder for at søge støtte til egne skoler og sprogundervisning.

"I Danmark har regeringen besluttet at anerkende det tyske mindretal, der bor i Sønderjylland som det eneste. Men det kunne jo også være grønlænderne eller færingerne, hvilket vi har talt om i den rådgivende komité", siger Tove Malloy.

I Tyskland er fire befolkningsgrupper anerkendt som nationale mindretal i dag: Sinti og romaer, der tidligere blev kaldt sigøjnere; frisere, der er et vestgermansk folk, nordfrisisk tales af omkring 10.000 mennesker; de ca. 50.000 danskere, der bor i Sydslesvig; og sorbere, der er et vestslavisk folkeslag, som bor i det sydøstlige Tyskland. Man regner med, at ca. 60.000 mennesker taler sorbisk.

Også i Tyskland forudser Tove Malloy, at flere befolkningsgrupper kan blive anerkendt som nationale mindretal i fremtiden. Medarbejderne i ECMI har bl.a. haft kontakt til de tyrkiske og de polske befolkningsgrupper, der måske vil anmode den tyske regering om at blive omfattet af Europarådets rammekonvention, hvilket giver en række fordele.

"Når en befolkningsgruppe først er anerkendt som nationalt mindretal under rammekonventionen forpligter det værtslandet til at overholde de internationale forpligtelser. Men værtslandene lever jo ikke altid op til deres forpligtelser."

"I Tyskland burde det eksempelvis være den tyske stat, der betalte for børnenes skolegang i mindretallenes skoler. Men sådan forholder det sig ikke i virkeligheden. Derfor har den danske stat ydet støtte til det danske mindretals skoler i Sydslesvig siden 1920 og støtter faktisk også de tyske mindretalsskoler i Sønderjylland 100 procent", siger hun.

FRI OS FOR AL DEN IDENTITET

Tove Malloy forklarer, at tendensen er, at flere befolkningsgrupper bliver anerkendt som nationale mindretal efter rammekonventionen. Også selv om der ikke er tale om nationale mindretal i klassisk forstand.

Eksempelvis blev befolkningen i Cornwall i Storbritannien anerkendt som nationalt mindretal af den britiske regering i 2014. I Cornwall taler den halve million indbyggere kornisk og betragter sig selv som keltere i lighed med befolkningsgrupperne i Wales, Irland, Skotland, Bretagne og på Isle of Man.

Men også de 7,3 millioner, der bor i Catalonien, og de 5,5 millioner, der bor ▸

i Skotland, er omfattet af Europarådets rammekonvention.

Ikke alle er enige om, at det er en god idé, at store befolkningsgrupper i Europa skiller sig ud. Da Catalonien sidste år stemte for løsrivelse fra Spanien i 2017, skrev journalist og nu højskoleforstander, Bjørn Bredal således en klumme i Politiken under overskriften "Fri os for al den identitet i Europa".

"De catalanske nationalister, som lader catalaneriet fylde hele deres identitet, de tror, at ligesom EU støtter deres sprog og kultur, vil EU også stå parat med åbne arme og nye traktater, når de har løsrevet sig fra Spanien. Skotterne tror det samme i forhold til Storbritannien. Bretonerne og korsikanerne i forhold til Frankrig", skrev Bredal.

Tove Malloy er ikke enig med Bjørn Bredal. Hun mener ikke, at catalonernes, og heller ikke skotternes ønske om løsrivelse så meget handler om identitet og følelser, men mere er et udtryk for, at disse befolkningsgrupper mener at kunne klare sig bedre socialt, økonomisk og kulturelt, hvis de opnår selvstændighed.

"Skotterne kigger til Skandinavien og siger: Small is beautiful. Hvis skandinaverne kan køre en velfærdsstat med 5,5 millioner indbyggere, hvorfor skulle vi så ikke kunne gøre dem kunsten efter. Jeg mener ikke, det er identiteten, der er det primære", siger Tove Malloy, der peger på, at det kun er få mindretal, der ønsker egentlig løsrivelse.

MINDRETAL SOM BROBYGGERE

For Tove Malloy udgør mindretallene en ressource i et Europa, der er truet af splittelse og opbrud med flygtningestrømme, grænsekontrol og Storbritanniens folkeafstemning med nej til EU. ECMI er i færd med at gennemføre en større spørgeskemaundersøgelse på 19 sprog i en række OSCE-lande. Det er det tyske udenrigsministerium, der har tildelt opgaven til ECMI. Tyskland har formandskabet for Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa (OSCE) i 2016.

Spørgeskemaundersøgelsen skal klargøre mindretallenes rolle som brobyggere, om mindretallene medvirker til integration af flertals- og mindretalsbefolkning, og om forholdet mellem flertal og mindretal gavner fred og sikkerhed.

Som forsker er Tove Malloy ikke meget for at spå om resultatet, før undersøgelsen er afsluttet, og den endelige rapport bliver fremlagt til efteråret i Flensborg. Hun vover dog at give sit forsigtige bud.

"Europas nationale mindretal er fleksible, globaliserede, tosprogede og selvstændige. Samtidig er de fleste af dem utrolig loyale over for deres værtslande. Jeg mener ikke, der kan være tvivl om, at mindretallene bidrager positivt på en lang række områder", siger Tove Malloy. ●

ECMI

Det Europæiske Center for Mindretalsspørgsmål ECMI (European Centre for Minority Issues) er en tværfaglig organisation, der gennemfører forskning samt informerer, dokumenterer og tilbyder rådgivning inden for mindretals-flertalsforhold i Europa. Rådgivning gives bl.a. til europæiske regeringer og regionale mellemstatslige organisationer. ECMI blev grundlagt i 1996 af myndighederne i Danmark, Tyskland og Slesvig-Holsten. ECMI har kontor i Flensborg og regionale kontorer i Georgien og Kosovo. Jørgen Kühl, der er rektor ved A.P. Møller Skolen, er formand for ECMIs bestyrelse.

FUEN

Den europæiske mindretalsorganisation FUEN (Federal Union of European Nationalities) er paraplyorganisation for de autoktone, det vil sige oprindeligt hjemmehørende, nationale mindretal i Europa. FUEN, der har 90 medlemsorganisationer i 33 europæiske lande, blev grundlagt i 1949 og har som formål at bevare og fremme de europæiske mindretals identitet, sprog, kultur, rettigheder og egenart. FUEN er mindretallenes talerør i EU, Europarådet, FN og OSCE. FUENS præsident er Lorant Vincze, der tilhører det ungarske mindretal i Rumænien. Indtil maj i år var præsidenten for FUEN Hans Heinrich Hansen, der tilhører det tyske mindretal i Sønderjylland. FUEN har kontor i Flensborg, Berlin og Bruxelles.

MINDRETALLENES HUS

Mindretallenes Hus er et fælles projekt mellem FUEN og henholdsvis det danske og det tyske mindretals organisationer: Sydslesvigsk Forening og Bund Deutscher Nordschleswiger. Projektet, der allerede har fået støtte fra den danske stat via Sydslesvigudvalget, Forbundsdagen i Berlin og EU's regionalfond, går ud på at etablere et informations- og dokumentationscenter i Flensborg, der også skal fungere som mødested for mindretal fra regionen og hele Europa. Mindretallenes Hus er formelt allerede etableret i 2014, men der søges økonomisk støtte til istandsættelse af et pakhus i gården ved Flensborghus, der efter planen skal danne rammen for Mindretallenes Hus.

Tove H. Malloy har været leder af Det Europæiske Center for Mindretalsspørgsmål (ECMI) i Flensborg siden 2009

Foto: Grænseforeningen

TEMA:
MINDRETAL I EUROPA

MINDRETALLENES AMBASSADØR

Barndommens rejser til grænselandet og et statsbesøg i Budapest lagde kimen til Tove Hansen Malloys skifte fra udenrigstjenesten til leder af Det Europæiske Center for Mindretalsspørgsmål (ECMI) i Flensborg

Af Anna-Lise Bjerager

Det var, mens Tove Hansen Malloy var diplomat i udenrigstjenesten i 1980erne, at kimen blev lagt til at gøre nationale mindretal i Europa til en livsvej. Ved en statsmiddag i parlamentet i Ungarn, der er det land i Europa med flest nationale mindretal, sad hun og så på malerierne af de ungarske slotte i Ungarns nabolande, Rumænien, Slovakiet og Serbien. I disse lande lever i dag store ungarske mindretal, og sådan har det været, siden Trianontraktaten i 1920 pålagde Ungarn at afstå 60 procent af sit territorium og sin befolkning. Tænk at leve som mindretal uden for grænserne af det land, man betragter som sit eget, tænkte hun.

I dag er Tove Malloy, der oprindeligt er cand.mag. i engelsk og samfundsfag fra Odense Universitet, leder af Det Europæiske Center for Mindretalsspørgsmål, European Centre of National Minorities (ECMI), i Flensborg, hvilket hun har været siden 2009. Hun er desuden Danmarks kommitterede i mindretalsspørgsmål i Europarådet.

Hun valgte at følge den interesse, som blev grundlagt den dag i det ungarske parlament, og begyndte at tage kurser i mindretalsrettigheder, mens hun var udstationereret i Washington. Senere tog hun en ph.d. i den europæiske rammekonvention og mindretal på Essex Universitet, inden hun sagde endegyldigt farvel til udenrigstjenesten, bl.a. for at skrive bogen *National Minority Rights in Europe*, der udkom i 2004 på Oxford University Press, og undervise i mindretalsspørgsmål, bl.a. på en række italienske universiteter.

GRÆNSELANDETS HISTORIE

"Jeg er fuldstændig støbt ind i mindretal nu. Forklaringen er vel nok, at jeg så, at der var en niche her, der var spændende. Men min far har sikkert også med sagen at gøre. Jeg voksede op i Odense, og da jeg var barn, tog min far ofte familien med til grænselandet, hvor vi besøgte bl.a. Dannevirke. På den måde blev jeg bekendt med grænselandets historie, og det tror jeg da også har spillet ind", siger Tove Malloy, der drager nytte af sine udenrigspolitiske erfaringer som udstationeret i bl.a. Budapest, Ungarn, Grækenland, Zambia, Ungarn, Italien og USA.

"Mange af mine tidligere kolleger sidder nu på ambassader rundt omkring i verden. Det er naturligvis en stor fordel, når man kender folk", siger hun.

Sammen med sine medarbejdere på ECMI, der har filialer i Kosovo og Georgien, har hun bl.a. været med til at skrive den rumænske lov om beskyttelse af nationale mindretal. Godt nok blev loven aldrig vedtaget, men sådan er det med mindretalsanliggender, forklarer hun: De nationale regeringer vil gerne indgå internationale aftaler om nationale mindretals rettigheder. Men når det kommer til implementeringen, er der som regel ikke den samme evne eller vilje.

Tove Malloy, der også er adjungeret professor ved Europa-Universitet i Flensborg, har været gift med nu afdøde William Malloy, der var amerikaner med irsk baggrund. Hun bor i Flensborg og har sin familie i Danmark og i USA. Når hun ikke er beskæftiget med mindretal, holder hun af at lytte til klassisk musik og læse bøger om politisk filosofi. ●

Foto: Grænseforeningen

Flensborg, der ligger få kilometer syd for den dansk-tyske grænse, er hovedby for det danske mindretal og besøges årligt af delegationer, der vil lære af de dansk-tyske erfaringer med at leve i fredelig sameksistens.

TEMA:
MINDRETAL I EUROPA

DEN DAG MELLEMØSTEN MØDTE GRÆNSELANDET

Jøder og arabere fra det israelske parlament kom på besøg i grænselandet og blev forvirrede over religiøse og nationale symboler, men også inspireret til fredelig sameksistens. Det danske og det tyske mindretal fik en enestående chance for at se sig selv udefra

Af Anna-Lise Bjerager

Solen skinner, og klatreroserne blomstrer op ad husmurene i de idylliske, brostensbelagte gader i Flensborg denne sommermorgen. Flensborg ligger kun syv kilometer fra den dansk-tyske grænse og har været skiftevis dansk og tysk gennem historien, der langt fra altid har været præget af fred og idyl. I dag er byen som bekendt tysk, men samtidig hovedby for det danske mindretal, der er rigt repræsenteret med en række foreninger, skoler og kirker.

I gågaden nær Nørreport, Nordertor på tysk, ligger Flensborghus, som Frederik den Fjerde opførte i 1725. Den danske konges monogram står stadig over den rundbuede indgangsportal. Inden for i de højloftede lokaler, der i dag er mindretallets højborg, er det generalsekretær i Sydslesvigsk Forening, Jens A. Christiansen, der tager imod dagens gæster: En delegation af politikere fra det israelske parlament Knesset.

Dagene forinden har delegationen blandt andet besøgt Forbundsdagen i Berlin, overborgmesteren på Flensborg Rådhus og mindretalscentret European Centre for Minority Issues (ECMI), der også har sit kontor i Flensborg. Det er sket under et stort sikkerhedsopbud, da den israelske religionsminister fra det ultraortodokse parti, Shas, David Azulai, har deltaget.

Nu er ministeren rejst hjem til Israel igen, og resten af delegationen, der består af en israelsk kvindelig politiker og to arabiske mandlige politikere, sætter sig til rette rundt om mødebordet på Jens A. Christiansens kontor. Til stede er også repræsentanter fra ECMI og Hanns Seidel Stiftung, der har arrangeret det israelske besøg sammen med den israelske organisation, The Citizens' Accord Forum, der arbejder for fredelig sameksistens mellem jøder og arabere i Israel.

JESUS PÅ FLENSBORGHUS

Gennem de åbentstående vinduer kan man høre barnestemmer. Jens A. Christiansen forklarer på engelsk gæsterne, at der er tale om 400 børn fra det danske mindretal, der tilfældigvis denne dag deltager i et rollespil om Jesus sammen med fem danske præster, 15 hjælpere og to æsler. Flensborghus er i den anledning omdannet til templet i Jerusalem, og den lokale præst spiller yppersteræst, og en anden præst spiller Jesus.

At religion og religiøse symboler spiller en rolle i det sekulære Tyskland og ikke kun blandt jøder og muslimer i Israel understreges, da en af de arabiske delegerede får øje på en menorah, en jødisk, syvarmet lysestage, på Jens A. Christiansens reol bag skrivebordet. Hvad laver den der, vil den arabiske gæst vide. Jens A. Christiansen forklarer, at hans kontor var omdannet til synagoge for de jøder, der flygtede nordpå under Anden Verdenskrig på flugt fra nazisternes jødeudryddelser, og at han for nylig har haft besøg af en jødisk mand, der havde holdt gudstjeneste i netop dette lokale dengang. Lysestagen er en gave fra denne mand.

"Jeg håber, I kan føle den gode ånd", siger Jens A. Christiansen til sine gæster, der smiler bredt.

HVOR ER DET TYSKE FLAG?

Det sker ofte, at der kommer gæster til grænselandet ude fra den vide verden for at blive klogere på historien om, hvordan Danmark og Tyskland efter Anden Verdenskrig har vist vejen til fredelig sameksistens og ydet mindretalsbeskyttelse: 50.000 dansksindede i Sydslesvig og 15.000 tysksindede i Sønderjylland ▸

Foto: Scanpix

Flensborg og Jerusalem (foto) har umiddelbart ikke mange lighedspunkter. Men forholdet mellem flertal og mindretal ligner hinanden på nogle punkter, konkluderede en delegation af israelske parlamentsmedlemmer efter et besøg i Flensborg.

lever i dag konfliktfrit med hinanden og med deres landsmænd i henholdsvis Tyskland og Danmark.

Alligevel er der noget, der ikke stemmer, mener 51-årige Masud Ghanayim, der er familiefar fra Galilæa og uddannet historiker fra Haifa Universitet i Israel. Han tilhører den islamiske del af United Arab List og har forklaret til Grænsen, at han arbejder for en selvstændig palæstinensisk stat og lige rettigheder til palæstinenserne i Israel.

"Hvorfor er der kun et dansk flag på bordet? Hvor er det tyske flag henne?", spørger Masud Ghanyaim.

Jens A. Christiansen forklarer, at han betragter sig selv som dansker, og derfor flager han udelukkende med Dannebrog.

"Nogle siger: Jeg er dansk, men jeg er også tysk. Andre siger: Jeg er europæer, eller: Jeg er globetrotter. Jeg siger: Jeg er dansk. Men jeg holder også meget af Tyskland. Hvad var vi uden Goethe og Schiller? Som danskere er vi en del af den tyske og europæiske kultur gennem århundreder", siger han.

"DET GØR MIG KED AF DET"

Flagdebatten udløser et højrøstet skænderi på hebraisk mellem den kvindelige, israelske politiker på den ene side af bordet og de to arabiske politikere på den anden. De arabiske politikere mener, at de på ingen måde kan betragte det israelske flag som et samlende nationalt symbol, fordi der optræder en Davidsstjerne på flagdugen.

"Problemet er, at de nationale symboler i Israel er blandet sammen med de religiøse. Israel er en zionistisk stat, og der er ingen plads til palæstinensere", siger Masud Ghanyaim og hans partifælle Yosef Jabareen, der repræsenterer den kommunistiske del af United Arab List, nikker samstemmende. Ingen gør i den forbindelse opmærksom på, at der optræder et kors i Dannebrog, hvilket givetvis ikke ville have gjort diskussionen nemmere.

Yifat Shasha-Biton, der er 43 år, mor til tre og medlem af partiet Kulanu, der blev stiftet i 2014 og har fokus på den økonomiske udvikling i Israel, ser vredt på dem.

"For mig at se vil I simpelthen ikke acceptere majoritetskulturen. Det er sådan, jeg føler, og det gør mig ked af det", siger Yifat Shasha-Biton, der har en ph.d. i uddannelses betydning for unge israelere og palæstineneres fredsopfattelse. Hun har forklaret *Grænsen*, at hun aldrig tidligere har troet på fred i sit land, men at hun opfatter dialogen i The Citizens' Accord Forum og denne rejse til Tyskland og Danmark som et skridt i den rigtige retning.

"Hvorfor er der kun et dansk flag på bordet? Hvor er det tyske flag henne?", spørger Masud Ghanyaim, medlem af det israelske parlament, Knesset, ved mødet på Jens A. Christiansens kontor på Flensborghus.

Fra vinduerne i sit kontor i Haus Nordschleswig i Aabenraa kan generalsekretær Uwe Jessen, Bund Deutscher Nordschleswiger, kigge ud på vejskiltet "Dr. Margrethes Vej".

Fotos: Grænseforeningen

Yifat Shasha Biton er opvokset nær den israelske grænse til Libanon – et område præget af konflikt og krig. Hendes jødiske forældre kom til Israel i begyndelsen af 1950'erne: Hendes mor fra Marokko og hendes far fra Irak.

"Hele min barndom hørte jeg om, at araberne var frygtelige terrorister", siger hun.

Jens A. Christiansen ender med at fastslå, at der ikke er to konflikter, der er ens.

"Det har taget det danske og det tyske mindretal 60 år at nå til fredelig sameksistens. Samtidig er konflikten i Mellemøsten meget forskellig fra den konflikt, vi tidligere har haft i grænselandet. Eksempelvis har vi haft samme religion", siger Jens A. Christiansen, mens der bliver nikket samstemmende rundt omkring bordet.

"DE AFBRYDER HINANDEN"

Inden delegationen skal køre de ca. 40 kilometer nordpå i bus for at besøge det tyske mindretal i Aabenraa på den danske side af grænsen, går turen forbi mindretalspartiet Südsleswigscher Wählerverband (SSW). Partiet har lokaler i stueetagen i Flensborghus, hvor SSWs landssekretær Martin Lorenzen tager imod. "De er politikere. De afbryder hinanden hele tiden", hvisker repræsentanten fra ECMI til Martin Lorenzen, inden de delegerede sætter sig rundt om endnu et mødebord.

Martin Lorenzen forklarer de israelske politikere om det særlige valgsystem i Slesvig-Holsten, der gør det muligt for SSW at være repræsenteret lokalt i Slesvig-Holsten og i landdagen i Kiel, hvor de danner regering sammen med SPD og De Grønne. Han siger også, at det formentlig er nemmere at være dansk mindretal i Tyskland end tysk mindretal i Danmark, da nogle danskere stadigvæk har det svært med tyskere på grund af Anden Verdenskrig. Han nævner det europæiske sprogcharter, som forpligter staterne til at beskytte og fremme regionale sprog og mindretalssprog. Her er Tyskland nået længst, forklarer han, inden han afslutningsvis kommer ind på den aktuelle flygtningesituation.

"SSW har en positiv tilgang til flygtninge. Vi vil hjælpe disse mennesker og integrere dem i det tyske samfund", siger Martin Lorenzen.

"Hvilket sprog skal flygtningene så lære. Dansk eller tysk", vil Yosef Jabareen fra United Arab List gerne vide. Han har fået den opfattelse, at der kan tales både dansk og tysk i landdagen i Kiel.

"Flygtningene skal naturligvis lære tysk. Ellers vil ingen forstå, hvad de siger, heller ikke i landdagen", fastslår Martin Lorenzen. ▸

> **"Nogle siger: Jeg er dansk, men jeg er også tysk. Andre siger: Jeg er europæer, eller: Jeg er globetrotter. Jeg siger: Jeg er dansk. Men jeg holder også meget af Tyskland**
>
> Jens A. Christiansen,
> generalsekretær i Sydslesvigsk Forening

Foto: Grænseforeningen

Den israelske delegation på besøg hos det danske mindretal i Sydslesvig, hvor de blev modtaget på Flensborghus i Flensborg af Jens A. Christiansen, der er generalsekretær for Sydslesvigsk Forening, (nr. 4 fra højre) og Martin Lorentzen, der er landssekretær i SSW (nr. 3 fra højre). Yderst til højre Maj-Britt Risbjerg Hansen, projektkoordinator i ECMI.

Yifat Shasha-Biton slår ud med armene over mod de to arabiske politikere, der har talt varmt for, at Israel i højere grad burde blive tresproget, så der officielt tales og skrives både hebraisk, arabisk og engelsk.

"Der kan I bare se. Ingen oversættelse", siger hun triumferende.

SMØRREBRØD OG DANSKVAND

Da bussen når frem til Aabenraa, bliver de israelske politikere budt velkommen til Haus Nordschleswig af Uwe Jessen, der er generalsekretær i det tyske mindretals hovedorganisation, Bund Deutscher Nordschleswiger (BDN). Selv om dette er Danmark, og landsdelens officielle navn er Sønderjylland, fastholder det tyske mindretal betegnelsen Nordslesvig.

"Danskerne siger, at Sønderjylland blev genforenet med Danmark i 1920. Vi siger, at Slesvig er blevet delt i to. Men vi har ingen konflikt om det i dag", siger Uwe Jessen. Til stede er også kommunikationschef Harro Hallmann og Ruth Maria Candussi, der er partisekretær i det tyske mindretals parti, Slesvigsk Parti, der er repræsenteret i en række sønderjyske kommunalbestyrelser.

På mødebordet på Uwe Jessens kontor står fade med højtbelagt dansk smørrebrød og på flaskernes etiketter står der "danskvand". Mens de israelske politikere undrer sig højlydt over maden og tager deres smartphones frem for at tage fotos, forklarer Uwe Jessen, at dette er den mest traditionelle danske spise overhovedet.

"Men I er jo tyskere. Hvorfor serverer I dansk smørrebrød?" vil gæsterne vide.

Uwe Jessen griner.

"Vi betragter os selv som både tyske og danske. Vi elsker smørrebrød, og det samme gør de tyskere, der kommer på besøg her", siger Uwe Jessen og fortæller, at han som dreng gerne ville spille fodbold i en dansk fodboldklub, men at det var helt utænkeligt: Danskerne ønskede ingen tyske børn i en dansk fodboldklub, og hans forældre ville i øvrigt ikke have tilladt det. I dag spiller hans egen søn fodbold i en dansk fodboldklub. Han fortæller, at han taler tysk med sine børn, og hans kone, der også tilhører det tyske mindretal, taler dansk. Uwe Jessen forklarer, at det tyske mindretals skoler er populære, men at man ikke ønsker at være rene sprogskoler for danske børn. Yosef Jabareen rynker panden: "Tjekker I ikke de etniske rødder?"

Foto: Grænseforeningen

Hamsa-amuletten, der blev givet i gave til det danske og det tyske mindretals repræsentanter af den israelske delegation, er udformet som en hånd med et øje i midten og er populær i både Mellemøsten og i Nordafrika og kan spores helt tilbage til det gamle Mesopotamien. Mirjams hånd kaldes den i jødedommen med reference til Moses' og Arons søster, der er nævnt i Torahen. Fatimas hånd kaldes den i islam efter Fatima, der var Muhammeds datter og omtales i Koranen. Ifølge traditionen beskytter amuletten mod alt ondt.

Han ser vantro ud, da Uwe Jessen forklarer, at den enkelte selv må vælge, om vedkommende anser sig selv for at være dansk eller tysk, og at det ikke engang er tilladt at spørge til folks nationale tilhørsforhold. Dette er et resultat af København-Bonn Erklæringerne, som regeringslederne i Tyskland og Danmark tilsluttede sig i 1955.

Harro Hallmann forklarer om de tosprogede byskilte, som det tyske mindretal har kæmpet for at få indført i Nordslesvig/Sønderjylland. Indtil videre har de sønderjyske kommuner sagt nej, og diskussionen har været meget følelsesladet. Byskilte på både dansk og tysk er kun en realitet nogle få steder på den tyske side af grænsen: I Flensborg og snart Lyksborg. Yosef Jabareen fortæller, at det efter en retssag er lykkedes at få indført skilte på både hebraisk, arabisk og engelsk i de israelske byer, hvor der bor både jøder og arabere.

"Jeg kan bringe jer i kontakt med en god palæstinensisk advokat", siger han og griner.

HVOR ER FLAGET?

Masud Ghanayim begiver sig i kast med et stykke med æg og rejer og forklarer værterne om diskussionen om Dannebrog på Jens A. Christiansens kontor i Flensborg. Han siger, at han til sin overraskelse må konstatere, at der ikke er flag på mødebordet her på Uwe Jessens kontor. Hvor er flaget blevet af?

Harro Hallmann forklarer, at det tyske mindretal og alle andre borgere i Danmark er underlagt skrappe flagregler. Det er for eksempel forbudt at flage med det tyske flag og alle andre flag end Dannebrog i Danmark. Hvis en eller anden skulle finde på at hejse det tyske flag alligevel, kan vedkommende være sikker på, at de danske naboer ringer til politiet, siger han. Dog har det tyske mindretal en særlig tilladelse til at flage med det tyske flag, når der er officielle gæster fra Tyskland på besøg.

"Nationale symboler er vigtige", konstaterer Uwe Jessen og deler klistermærker med BDNs logo ud til gæsterne. "Det er vores flag", siger han og forklarer, at logoet viser de to slesvigske løver, som de fleste danskere kalder de sønderjyske løver. Løverne stammer fra Danmarks rigsvåben og optræder første gang på et segl brugt af Erik Abelsøn, der var hertug af Sønderjylland. Løverne indgår også i Slesvig-Holstens våbenskjold.

Under løverne på logoet er en stiliseret gengivelse af Immervad Bro ved Haderslev. Broen er en del af BDNs logo for at symbolisere, at det tyske mindretal bygger bro mellem tysk og dansk, forklarer Uwe Jessen. Området ved Immervad er bl.a. kendt for slaget mellem Erik af Pommern og de holstenske grever i 1422. Slaget skulle efter sigende have været så voldsomt, at vandet i Rudbæk Å blev farvet rødt.

BESKYTTELSE MOD ALT ONDT

Inden delegationen kører af sted tilbage til Kiel, hvor de dagen efter skal mødes med Renate Schnack, der er mindretalskommitteret for den slesvig-holstenske regering og formanden for den slesvig-holstenske Landdag, Klaus Schlie, CDU, skal der deles gaver ud:

De israelske gæster har medbragt en amulet til både de danske og de tyske værter. Hamsa kaldes amuletten, der ifølge traditionen yder beskyttelse mod alt ondt.

"Det har været en meget meningsfuld dag, fordi vi mødte de mennesker, det drejer sig om. Vi vender hjem med en drøm om, at vi kan gøre det samme, som I har gjort", siger Yifat Shasha-Biton. ●

"Danskerne siger, at Sønderjylland blev genforenet med Danmark i 1920. Vi siger, at Slesvig er blevet delt i to. Men vi har ingen konflikt om det i dag

Uwe Jessen,
generalsekretær i Bund Deutscher Nordschleswiger

Skolevalget er afgørende for, om man føler sig dansk eller tysk, er Christopher Warnke og Jens A. Christiansen enige om. Her er det børn fra den danske Jes Kruse-Skolen i Egernförde, Sydslesvig.

SKAL MAN SOM DANSK MINDRETAL

Af Merlin Christophersen

NEJ

Christopher Warnke, kommende elev på Rødding Højskole, formand for Grænseforeningen Ungdom

Jeg synes ikke, man skal vælge mellem dansk og tysk, og jeg synes heller ikke, man som mindretal kan træffe det valg. For mig er det en selvfølge, at jeg er del af både den danske og den tyske kultur. Der er nogle værdier fra begge kulturer, jeg identificerer mig med, og som jeg ikke vil give afkald på. Jeg kan godt lide den selvstændighed, beskedenhed og anstændighed, der har præget tysk kultur siden Anden Verdenskrig. Men jeg er også rigtig stor fan af den dialogkultur, man har i Danmark, hvor alle er i øjenhøjde og har respekt for hinanden.

Jeg oplever tit danskere, der siger: Jeg er en del tysk, og tyskere, der siger: Jeg er en del dansk. Det indikerer jo allerede, at jeg har en dobbeltkultur og en dobbeltidentitet. Og det ligger også i min biografi. Min mor er fra Nordborg på Als, og min far er fra Flensborg. Så hun er dansk, han er tysk.

Faktisk føler jeg mig forpligtet over for begge lande og begge kulturer. De har begge bidraget til at gøre mig til den, jeg er i dag. For mig ville det være umuligt at afkoble mig fra den ene halvdel af min identitet. Dansk og tysk er to sider af mig, og jeg kan ikke prioritere den ene over den anden. Det kan mange rigsdanskere ikke forstå, hvilket er en skam.

Selvfølgelig træffer man et valg, når man bliver del af det danske mindretal og melder sig selv eller sine børn ind i danske institutioner. Man træffer det valg, at man er seriøs i forhold til at ville være en del af den danske kultur. Men det betyder ikke, at man skal udelukke sin oprindelige kultur. Jeg har masser af venner, hvis forældre ikke har nogen forbindelse til Danmark, men som alligevel er fuldgyldigt danske. Så jeg mener ikke, man træffer et valg mod noget. Man træffer et valg for noget.

Uden at fælde dom over hele mindretallet fornemmer jeg, at det danske ikke alle steder vælges nok til. For at være en del af mindretallet, skal man lægge stor vægt på dansk sprog og kultur, og man skal forpligte sig på det valg, man har truffet. Men det betyder ikke, man ikke kan have en anden eller flere identiteter, der er lige så vigtige. Jeg har for eksempel også frisiske venner, der er del af tre kulturer: Frisisk, tysk og dansk. Og den balancegang mellem forskellige identiteter, kan de sagtens finde ud af. ●

Foto: Daniel Dürkop

VÆLGE MELLEM DANSK OG TYSK?

JA

Jens A. Christiansen, generalsekretær i Sydslesvigsk Forening (SSF)

Spørgsmålet kan ikke besvares sort-hvidt, men i princippet mener jeg, man må vælge. Det står ikke til diskussion, at man har flere identiteter, men det er et spørgsmål om prioritering. Pointen er, at når man tilhører det danske mindretal eller et andet mindretal, så gælder det om at sikre sig retten til at foretrække den kultur, man synes er vigtigst.

Derfor mener jeg, at man i det danske mindretal bliver nødt til at træffe et valg: Har man forkærlighed for det danske frem for det tyske? Hvis svaret er ja, betyder det jo ikke, at man dermed afskriver det tyske. Det betyder heller ikke, at man ikke kan have en tysk identitet. Man skal bare prioritere den danske identitet højest.

Jeg mener, at det er en forudsætning for at være del af det danske mindretal, at man prioriterer det danske. Ellers giver det ikke mening. Så kan man lige så godt kalde os "det dansk-tyske mindretal", hvilket man af og til hører nogen sige, selv personer, der er højt placeret i det danske samfund og burde vide bedre. Den betegnelse er udtryk for en glidebane, og det udvander mindretalsbegrebet.

Man bliver nødt til at være skarpere på, hvad det egentlig drejer sig om. Det gælder især, når en familie i Sydslesvig skal vælge skole: Skal børnene gå i dansk eller tysk skole? Hvis man som forældre vælger at sætte sine børn i en dansk skole, skal man vide, at man dermed også signalerer, at man hælder mere til det danske end til det tyske. Hvis forældrene ikke har en naturlig tilknytning til det danske eller der er tale om et blandet ægteskab, hvor faren eksempelvis er tysk og moren er dansk, må man gå ud fra, at der i en sådan familie bliver oparbejdet en særlig forkærlighed for dansk sprog og kultur, Danmark og Norden. Når man siger ja til det danske mindretals institutioner, bekender man sig også til det danske. Det kan ikke være anderledes.

Desværre leves det danske ikke nok i alle dele af det danske mindretal i Sydslesvig. Hvis vi skal være ærlige, så er hovedsproget i mindretallet tysk. Og det er dybest set en katastrofe i forhold til den selvforståelse, vi har, og den ligestillingspolitik, vi som mindretal fører over for delstaten Slesvig-Holsten og den tyske forbundsrepublik. Der er et alvorligt problem, som vi fortsat bør arbejde på at få løst. ●

TEMA:
MINDRETAL I EUROPA

GRÆNSEFORENINGEN BESØGER MINDRETAL

Af Sebastian Schlüter Jacobsen

Mindretallene i Europa er ikke bare en abstrakt størrelse for Grænseforeningens medlemmer: En række lokalforeninger arrangerer ture til det danske mindretal i Sydslesvig og til andre europæiske mindretal og møder mindretallene i deres dagligdag.

Kirsten Rykind-Eriksen har gennem de seneste tre år været med til at arrangere ture til mindretal i Europa i et samarbejde mellem Grænseforeningen i det gamle Vejle amt, kreds 20, der omfatter Vejle, Horsens, Kolding og Fredericia, og Sydslesvigsk Forening (SSF). I år gik turen til det tyske mindretal i Elsass/Alsace på grænsen mellem Tyskland og Frankrig. Også i år var turen en succes, fortæller Kirsten Rykind-Eriksen, der er lokalforeningsformand, formand i kreds 20 og bestyrelsesmedlem i Grænseforeningen.

"De var nærmest misundelige over København-Bonn erklæringerne og ville ønske, de havde samme forhold som det danske mindretal i Sydslesvig", siger Kirsten Rykind-Eriksen.

Hun og de øvrige ca. 60 deltagere oplevede, hvad to verdenskrige kan gøre ved et mindretal. Det tyske mindretal i Elsass har oplevet et drastisk fald i antal. Grunden er, siger det tyske mindretal i Elsass selv, at både Tyskland og Frankrig lytter til dem, men alligevel forventer, at de klarer sig selv.

Men på en tosproget skole i Haguenau fik gæsterne fra nord dog et indtryk af, at det tyske mindretal ikke har givet helt op. Over en årrække har skolen langsomt udviklet sig til at være en succes for det tyske mindretal og har senest også fået en tosproget børnehave.

"Der kunne vi genkende noget fra det danske mindretal. De var så engagerede i at give deres børn gode fremtidsudsigter i begge lande, så derfor var skolen en succes", siger Kirsten Rykind-Eriksen.

Næste år planlægges en tur til Tyrol, hvor der er et stort tysk mindretal, som har tilkæmpet sig gode forhold. Lige som sidst drager de nytte af mindretalsorganisationen FUEN til at formidle kontakt til mindretallet. ●

Foto: Grænseforeningen

Elsass Museum i Strassbourg blev etableret i 1907 for at bevidstgøre det tyske mindretal om dets kulturelle arv og identitet.

TEMA:
MINDRETAL I EUROPA

Foto: Scanpix

Unescos Verdensarvsliste, som sidste år fik tilføjet Christiansfeld og parforcejagtlandskaberne i Nordsjælland, kender de fleste. Mindre kendt er det, at Unesco også har en liste over immaterielle, kulturskabte værdier, som Danmark endnu ikke optræder på. Det vil Bertel Haarder lave om på ved at foreslå, at den dansk-tyske mindretalsmodel optages på listen i forbindelse med 100-året for Genforeningen i 2020.

KULTURMINISTEREN:

GRÆNSELANDET SKAL VÆRE VERDENSARV

Af Anna-Lise Bjerager

Da kirke- og kulturminister Bertel Haarder (V) tidligere denne sommer luftede den idé, at forholdet mellem flertal og mindretal i det dansk-tyske grænseland skulle forsøges optaget på Unescos Verdensarvsliste over kulturskabte værdier, satte han fokus på en udenrigspolitisk succeshistorie, som de færreste danskere er opmærksomme på: Nemlig den særlige rolle, som det danske mindretal i Sydslesvig og det tyske mindretal i Sønderjylland har spillet gennem de seneste 60 år som brobyggere og fredsstiftere.

"Det er et ualmindeligt flot eksempel til Europa og verden, at fjendskab kan vendes til venskab. Der er skabt harmoni ved at give mindretallene fulde rettigheder og støtte til egne skoler og kirker, og alle kan lære at se mindretallene som en rigdom i stedet for et problem", siger Bertel Haarder til DR Syd.

Forholdet mellem flertal og mindretal i grænselandet er ikke blevet godt alene af sig selv. Politisk blev der banet en vej for fredelig sameksistens i 1955, da den såkaldte dansk-tyske mindretalsordning blev en realitet: Den danske og den tyske regering underskrev København-Bonn Erklæringerne i 1955. De to erklæringer er nøje afstemte og fastslår som noget centralt, at bekendelsen til henholdsvis tysk og dansk nationalitet og kultur "er fri og må ikke af myndighederne bestrides eller efterprøves".

Bertel Haarder håber, at 100-året for grænsedragningen mellem Danmark og Tyskland i 2020 kan fejres med grænselandets optagelse på Unescos Verdensarvsliste over immaterielle, kulturskabte værdier. ●

LØVETAND, VORHERRES TØFLER OG BARNESKID

Engelske ord og vendinger er på stadig fremmarch. Men når det gælder navne på planter og urter, som man netop nu kan finde ude i naturen, står det danske sprog stærkt, påpeger Jørn Lund

Af Jørn Lund

Bybilledet er præget af engelsk sprog; Hvem gider at købe ind, når man kan shoppe og gå på sale? Erhvervslivets terminologi er amerikansk inspireret, og okay er verdenshistoriens største sproglige eksportsucces. TV 2 News skulle naturligvis også markedsføres på engelsk, og måske overvejer man et modtræk i Danmarks Radio, som er blevet til DR, ved at føre navneændringen videre til DR udtalt på engelsk "dii ar"? Det smager da lidt af CNN.

Hvis man vil have lidt modkultur, kan man se en udsendelse med Søren Ryge Petersen, der jo er opvokset i grænselandet og behersker sprogene i regionen; han dyrker ikke lige den smarte overflade, men er mere optaget af rodfæstede personligheder – og naturligvis det, der vokser og lever i den øvrige natur. Og her har vi så et fredet område i sproget, for med hensyn til plantenavne er det latin og dansk, der dominerer.

I en bog læste jeg om et område i Jammerbugten, hvor jeg er kommet i årtier. Den hedder *Ved fos og li – naturen omkring Fosdalen*, og den er skrevet af Svend Møller Nielsen, Naturcenter Fosdalen. Bare omkring en enkelt gård har han fundet snesevis af planter med navne som *Gåsemad, Engelskgræs, Blød Hejre, Sand-Star, Alm. Hønsetarm, Sandskæg, Vår-Gæslingeblomst, Rød Svingel, Lyng-Snerre, Gul Snerre, Håret Høgeurt, Smalbladet Høgeurt, Fløjlsgræs, Alm. Kongepen Blåmunke, Alm. Kællingetand, Katteskæg, Lancet-Vejbred, Sølv-Potentil, Tormentil, Bidende Ranunkel, Knold-Ranunkel, Liden Skjaller, Klitrose, Alm. Syre, Kruset Skræppe, Rødknæ, Græsbladet Fladstjerne, Harekløver, Rødkløver, Tveægget Ærenpris, Stedmoderblomst*.

Sikke skarpe sansninger og sikken sproglig udtrykskraft, der ligger bag sådanne navne. Og fortegnelsen ovenfor er kun et uddrag af en længere opgørelse, som også er et begrænset udvalg af de vækster, der findes på et ganske lille område. Men lad os nu se lidt på nogle af de danske navne.

EN BUKET LUKKERØV

Hønsetarm har været navnet på en plante i hvert fald i 500 år, og det må skyldes, at stænglen er sej og elastisk som en hønsetarm. Bemærk, hvor stor en rolle dyrenavne spiller, når det drejer sig om plantenavne. *Blød Hejre* har slægtninge som *Tidlig Skovhejre, Sildig Skovhejre, Stakløs Hejre, Japansk Hejre* m.fl. Den bløde hejre har sit navn efter avnernes bløde behåring. For en ordens skyld skal jeg tilføje, at der også findes *Gold Hejre, Udspærret Hejre, Taghejre* m.fl.

Høgeurt har været brugt som plantenavn i hvert fald mere end 300 år, og der er mange varianter: *Dansk Høgeurt, Bredbladet Høgeurt, Blågrøn Høgeurt, Fjeld-Høgeurt, Lodden Høgeurt* m.v. Som det ses, henter underarterne navn efter farve, bladform, vækststed osv. Når der tales om *høg*, skyldes det påvirkning fra det græske navn *hiérax*, der betyder 'høg'.

Harekløver er en betegnelse, som kan spores i hvert fald 400 år tilbage. Plantens navn findes i flere varianter; navnet henter sin begrundelse i de lodne bægre med lange, grå, børsteformede tænder. Der kendes også navne som *Kattehale, Katterumpe, Musekløver* og *Lukkerøv*. Sidste betegnelse skyldes, at planten har været brugt til at standse diarré. Pluk en buket

Foto: Scanpix

Løvetand kaldes også mælkebøtte og nogle gange fandens mælkebøtte. Især når haveejere opdager den livskraftige plante med gule blomster og pælerod i græsplænen.

JØRN LUND, professor i dansk sprog og formand for Dansk Sprognævn, skriver om sprog og kultur i Grænsen. Jørn Lund er medlem af Sprogforeningen, der har som formål at gavne dansk sprog og kultur i Sønderjylland.

Lukkerøv til din elskede i påkommende tilfælde!

SLÆGTEN KÆLLINGETAND

Slægten *Kællingetand* er mangfoldig, og betegnelserne kan hidrøre fra tanden, ligesom den kan hente materiale fra ordene *hane, kok, høns* eller *kylling, kok* og *kælling*. Men også efter blomstens lighed med *sko* og *tøfler*, med enkeltheder i blomsten eller med de tre-fire sæt samlede bælges lighed med fugletæer. Det kan man læse i en enestående ordbogsudgivelse *Ordbog over Danmarks Plantenavne* i tre bind, udsendt i 1959 af professor Johan Lange og siden genudsendt. Denne utrættelige forsker har fulgt hvert enkelt plantenavn gennem hele sproghistorien og overalt i landet. Jeg konsulterede værket, fordi jeg ønskede at kende baggrunden for de poetiske og træffende plantenavne, og det var svært at lægge det fra sig. *Kællingetanden* findes i varianter som *Musetand, Løvetand, Hanekam, Kokkeurt, Hønseblomme, Kyllingehoved, Vorherres Hvedebrød, Gule Tøfler, Vor Herres Tøfler* m.fl. Ned på jorden igen kommer vi med navne som *Bæblomst* og *Barneskid*.

DRONNINGENS DAISY

Fagfolk bruger ordet *trivialnavn* om de betegnelser, man bruger uden for fagmiljøet. Det er givetvis ikke ment som en fornærmelse, men det er nu svært at læse hen over den faglige selvbevidsthed, når der på en botanisk hjemmeside står: "Der er stadig noget forvirring inden for de danske trivialnavne, således er det ikke ualmindeligt at medlemmer af Pelargonieslægten har heddet noget med Geranier, eksempelvis Duftgeranier (der retteligt bør omtales som Duftpelargonier)".

Botaniske betegnelser er inden for alle de ellers nært beslægtede nordiske sprog meget forskellige; intet sprogområde synes at være mere lokalt forankret. Og engelsk har (endnu?) ikke placeret sig stærkt lige på det område. Og lad så Dronningens *Daisy* være den eneste undtagelse! ●

NYT FRA GRÆNSELANDET

Foto: Wikimedia

Sønderborg Slot var oprindeligt en borg opført ca. 1170. Borgen var i de første århundreder et stridsemne mellem den danske konge og hertugen af Slesvig og ejerskabet skiftede mellem de to parter.

SØNDERBORG SLOT GENNEM 800 ÅR

Denne sommer er en ny permanent udstilling om Sønderborg Slots historie åbnet på Museet på Sønderborg Slot. Den nye permanente udstilling fortæller slottets historie fra Christian den Andens tid til den sidste tyske soldat forlod slottet i 1945. På en touchskærm kan den besøgende gå på virtuel opdagelse i slottet, som det tog sig ud i 1600-tallet, og kigge ind i riddersal, stald, køkken og kanontårn. Der er desuden udstillet genstande og billeder fra tiden som lazaret under De Slesvigske Krige, som preussisk kaserne og som interneringslejr efter Anden Verdenskrig. Museet, der har haft hjemsted på slottet siden 1921, rummer i forvejen store samlinger, der belyser de to slesvigske krige, Første Verdenskrig og Genforeningen i 1920 samt en række lokalhistoriske samlinger og en kunstsamling. Museet på Sønderborg Slot har åbent alle dage fra 10 til 17. Fra 30. september er der ændrede åbningstider. ●

CHRISTIANSLYST ER SAT TIL SALG

Kursuscenter og lejrskole Christianslyst, der gennem mange år har været mødested for det danske mindretal og besøgende fra Danmark, er nu sat til salg til 2,9 mio euro. En redningsaktion har dog sikret, at Sydslesvigs "gæsteværelse" fortsætter frem til 2018, med mindre der dukker en køber op forinden.

Knud-Erik Therkelsen, der er generalsekretær for Grænseforeningen, er medlem af et udvalg under Det Sydslesvigske Samråd, der bl.a. skal se på alternative overnatningsmuligheder i Sydslesvig. Udvalget har foreløbig afholdt to møder.

Knud-Erik Therkelsen fastholder, at man bør arbejde videre med en løsning, der bevarer Christianslyst som kursus- og lejrskolested i en årrække, fordi stedet udgør en væsentlig del af oplysningsindsatsen om Sydslesvig i kraft af, at der kommer så mange danske gæster.

"Grænseforeningen så helst, at Christianslyst kunne overleve nogle år ved at det danske mindretal tog et fælles ansvar for driften af Christianslyst, indtil der er fundet en anden, samlet løsning. Der er fra sydslesvigsk side blevet talt om, at Christianslyst giver underskud, men sagens kerne er, at alle institutioner i Sydslesvig giver underskud og derfor har behov for tilskud. Hvorfor det ikke skulle gælde Christianslyst, står vi i Grænseforeningen meget uforstående overfor", siger Knud-Erik Therkelsen, der mener, at det danske mindretal generelt undervurderer betydningen af at have et "gæsteværelse" med højt serviceniveau og det fornødne antal sengepladser til, at besøgende skoleklasser og andre fra Danmark kan overnatte på ét sted.

Det er Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU), som ejer Christianslyst, der har sat kursusejendommen til salg, fordi SdU har økonomiske problemer. Den igangværende redningsaktion, der skal sikre den fortsatte drift indtil videre, finder sted i et samarbejde mellem SdU, Dansk Skoleforening for Sydslesvig, Sydslesvigudvalget og Grænseforeningen. Sydslesvigudvalget og Grænseforeningen har sagt ja til hver at yde et driftstilskud på 50.000 euro i 2017 og 2018, og Skoleforeningen har sagt ja til at købe ydelser, som bidrager tilsvarende til at forbedre økonomien. Udvalget afholder sit næste møde 14. september. ●

"En sjældent idyllisk ejendom til ungdom, fritid og mødeaktivitet til salg i Angel", lyder overskriften i dansk oversættelse på salgsannoncen for Christianslyst.

Dansk og tysk malerkunst udstilles sammen

Det er sidste chance, hvis man på dansk grund skal nå at besøge sommerens særudstilling om dansk og tysk malerkunst gennem 100 år på Fuglsang Kunstmuseum på Lolland. Her præsenteres frem til 4. september 70 malerier, der i sin helhed repræsenterer omkring 100 års kunsthistorie fra 1860-1960. Udstillingen er blevet til i et samarbejde med Museum Behnhaus Drägerhaus i Lübeck. *Møder/Begegnungen* hedder udstillingen, der giver mulighed for at udforske ligheder og forskelle mellem de danske og tyske værker inden for motivkredse som by og land, portræt, familie, landskab og opstilling. Udstillingen, der er støttet af EU's Interregprogram Deutschland-Danmark, vises efterfølgende på Museum Behnhaus-Drägerhaus i Lübeck fra 23. september til 30. december 2016. ●

Foto: Ole Akhøj

"Afgang!" af Jais Nielsen, 1918, hører til blandt de værker, der kan ses på udstillingen *Møder/Begegnungen*, Fuglsang Kunstmuseum på Lolland.

Foto: Grænseforeningen

Bestyrelsesformand i Danfoss, Jørgen Mads Clausen (tv.), i samtale med deltagere af jUNG zuSAMMEN: Fra venstre: Nikolas Melcher, Christopher Warnke, Pia Christiansen og Patrick Løvenskjold von Wildenradt. De tre sidstnævnte er alle medlemmer af Grænseforeningen Ungdom.

DANSKE OG TYSKE UNGE FREMTIDSUDVIKLER GRÆNSEREGIONEN

Der var idéer i massevis, da højskoleopholdet jUNGzuSAMMEN, som Grænseforeningen står bag i et samarbejde med Højskolen Østersøen og Nordsee Akademie Leck, afholdt konference på Schackenborg Slot i Møgeltønder i begyndelsen af august.

36 unge fra Tyskland og Danmark var samlet i to uger på de to højskoler og afsluttede opholdet med en konference, et såkaldt ungdomsparlament, hvor de unge fremlagde deres forslag til, hvordan grænseregionen kan gøres mere attraktiv, kulturelt og erhvervsmæssigt. Blandt konferencedeltagerne var også en række politikere: Borgmestre fra de lokale kommuner i grænselandet, regionsrådsmedlemmer og medlemmer af Folketinget og Landdagen i Slesvig-Holsten samt enkelte erhvervsfolk.

Blandt de unges idéer var en app, der skal bringe turister og lokalbefolkning sammen, kollektiv trafik med selvkørende elbiler, interaktionsspil og bevægelsesspil, der kan give en sjov oplevelse i grænselandet, og et forslag om, at Enstedværket i Aabenraa skal være et sted, hvor man kan arbejde med meget store 3D printere.

Merlin Christophersen, der er projektleder på jUNGzuSAMMEN, er begejstret for forløbet.

"Det har været forrygende 14 dage, hvor de unge og en række beslutningstagere blev bragt sammen til sidst. De unge har taget opgaven meget seriøst og er kommet med en række konkrete forslag til, hvordan man kan udvikle grænselandet, og der er allerede skabt kontakt til forskellige samarbejdspartnere", siger Merlin Christophersen, der oplyser, at de unge vil lave et katalog med de forskellige idéer og sende det til relevante parter.

Jørgen Mads Clausen, der er bestyrelsesformand i Danfoss, var blandt deltagerne på konferencen. Han oplyste til Merlin Christophersen, at han først og fremmest var mødt op på grund af de unge fokus på digitalisering.

"Jeg synes, det er spændende at være med og har slået på tromme for, at der skulle laves grænseoverskridende ungdomsarrangementer som dette her. For det er det, der skal til. De ældre i grænselandet kan huske historien, og det hindrer dem måske i at mødes på tværs af grænsen. De unge skal bare finde ud af, at grænsen ikke findes mere", sagde Jørgen Mads Clausen. ●

Foto: Grænseforeningen

Noel, nr. 2 fra venstre, er helt sikker på, at han gerne vil på ferie hos en dansk familie igen næste år. Her er han sammen med familien Liokouras fra Svendborg.

JEG HAR GLÆDET MIG SÅDAN

Noel på 8 år er et af de sydslesvigske børn, der var så heldig at finde en dansk værtsfamilie, så han kunne komme på ferie Danmark i denne sommer

Af Sebastian Schlüter Jacobsen

Der er udsigt til Svendborgsundbroen, og stranden er så tæt på, at der er en duft af vand og tang gennem det åbentstående køkkenvindue. Ude i haven løber otteårige Noel Metzler rundt med sin nye ven, Karl Oskar, der er søn af huset.

Noel er på besøg i Svendborg som feriebarn fra Sydslesvig. Han kommer fra landsbyen Kosel ved Egernførde i Sydslesvig og har glædet sig til at komme på ferie i Danmark. For som han selv siger med et smil, så er der ret stille dér, hvor han kommer fra.

"Måske det er fordi jeg har glædet mig sådan til at komme af sted. I hvert fald synes jeg, at der er sjovere her", siger han.

Familien, der har taget imod Noel, er Louise og Peter Liokouras med deres tre børn: Karl Oskar på otte, Anna, 9, og Lulle 4, samt hundehvalpen Lilli.

Louise Liokouras er begejstret over at have besøg af Noel.

"Han faldt virkelig hurtigt til og er så nem. Han taler pænt dansk, og opfører sig eksemplarisk", siger Louise Liokouras, der er sikker på, at hendes egne børn lærer meget ved at skulle have en gæst, der kommer fra en anden kultur. Hun tilføjer, at hun ikke tror hendes jævnaldrende børn ville kunne være så langt væk hjemmefra.

"Ville du turde det, Anna?", spørger hun.

Anna tænker sig grundigt om, inden hun svarer:

"Nej det tror jeg ikke, jeg ville turde", lyder det så eftertænksomt.

Noel blev allerede første dag i Svendborg kastet ud i noget nyt. Han fulgtes med Karl Oskar i skole. Karl Oskar går på Ollerup Friskole og er lige begyndt i anden klasse. Noel syntes, det var sjovt, men undrede sig også over, at lærerne var så søde og slet ikke så skrappe som i Tyskland.

"Det var rigtig sjovt at være med Karl Oskar i skole. Jeg legede med de andre børn i frikvartererne. De behandlede mig rigtig godt, fordi jeg er gæst", siger Noel.

Louise Liokouras og hendes mand har undladt at lave det helt store program, mens Noel er på besøg.

"Jeg tror, Noel får mest ud af at opleve en typisk dansk hverdag. Vi kunne jo godt tage ud og vise ham et eller andet historisk i området. Men hvad får han ud af det? På denne måde oplever han både kulturen og sproget i en dansk familie", siger Louise Liokouras og tilføjer, at Noel og hendes egne børn ser frem til fredag aften, der er burgeraften og med Disneysjov i fjernsynet.

Det er første gang, at familien Liokouras i Svendborg er ferieværter. Om de

skal være det igen næste år, har de ikke besluttet endnu. Men den gode oplevelse med Noel gør det i hvert fald mere sandsynligt.

For Noels vedkommende er der ingen tvivl.

"Jeg er helt sikker på, at jeg gerne vil af sted igen næste år", siger han. ●

Sydslesvigske børn er rejst på ferie i Danmark siden 1919. I alt 133 sydslesvigske børn mellem 7 og 15 år har været på ferie i Danmark i sommeren 2016. Sydslesvigske Børns Ferierejser er et samarbejde mellem Grænseforeningen og Dansk Skoleforening for Sydslesvig, der administrerer ordningen via Feriekontoret i Flensborg. Se mere på feriebarn.dk

Annonce

Fuld fokus på grænselandet
- hver dag på to sprog!

Med Flensborg Avis får du dagligt det fulde udbytte af grænselandet.

Desuden sammenfatter og analyserer vi for dig de overordnede begivenheder i Danmark og Tyskland.

På de bærende artikler er der resumeer på det modsatte sprog. Så du ikke går glip af noget!

www.fla.de

FLENSBORG AVIS

... vi gør Danmark lidt større

MINDRETAL SÆTTER FOKUS PÅ DANMARKSKANON

Af Anna-Lise Bjerager

Hvad vil det sige at være dansk? Det spørgsmål har været til debat i løbet af sommeren, efter at kirke- og kulturminister Bertel Haarder (V) har taget initiativ til en Danmarkskanon, som indbyder danskerne til at komme med deres bud på, hvilke værdier der skal være en del af fremtidens Danmark.

Nu er også det danske mindretal i Sydslesvig og det tyske mindretal i Sønderjylland kommet på banen for at give deres bud på det særligt danske.

Det danske mindretal i Sydslesvig inviterer 5. oktober til en visions- og diskussionsdag om emnet på Dansk Centralbibliotek i Flensborg. Bag arrangementet står Sydslesvigsk Forening (SSF), Dansk Centralbibliotek og Flensborg Avis.

Det tyske mindretal i Danmark med hovedkontor i Aabenraa har allerede fremsendt deres forslag til Bertel Haarder.

Det er sket efter opfordring fra ministeren, da han i maj måned deltog i De Danske Årsmøder i Flensborg, hvor også repræsentanter fra det tyske mindretal var til stede. Hinrich Jürgensen, der er formand for Bund Deutscher Nordschleswiger, skriver i brev til Bertel Haarder den 28. juni:

"Vi mener, det er oplagt, at grænselandet – og især samlivet mellem mindretal og flertal – bør optages i en dansk værdikanon … Udgangspunktet kunne være København-Bonn Erklæringerne fra 1955, der dels giver mindretallene den formelle ligestilling og dels er rammen omkring mindretalsmodellen i grænselandet."

Hermed trækker Hinrich Jürgensen en linje til ministerens idé om at søge om at lade den dansk-tyske mindretalsmodel blive optaget på Unescos liste over immateriel verdenskulturarv inden 2020.

"Vi regner i den forbindelse med at vende tilbage sammen med det danske mindretal", slutter Hinrich Jürgensen sit brev til Bertel Haarder. ●

Man kan komme med sit forslag til den nye Danmarkskanon i løbet af efteråret på danmarkskanon.dk, facebook.com/danmarkskanon og ved brug af hashtagget #DKkanon på Instagram og Twitter. Alle forslag kurateres af videnspersoner til en bruttoliste, som sendes til digital folkeafstemning.

NY BOG OM SYDSLESVIG

Sydslesvig. Steder og mennesker hedder en helt ny bog skrevet af forfatteren Kristian Ditlev Jensen. Bogen inviterer danskerne med på en tur tilbage i tiden, og forfatteren lover i bogens forord, at de får "et dyp ned i en gammel identitet, som de sikkert slet ikke vidste, de havde. En tidsrejse gennem Danmarks og Tysklands fælles historie." Bogen, der er smukt illustreret og udgivet i samarbejde med og økonomisk støttet af Grænseforeningen, vil blive anmeldt i næste nummer af Grænsen.

Kristian Ditlev Jensen: "Sydslesvig. Steder og mennesker", Gyldendal. Udkommer 1. september, 207 sider, 299,95 kr.

Foto: Grænseforeningen

150 1. G'er fra Zahles Gymnasium har været på introtur til Flensborg og Sønderjylland i et samarbejde med Grænseforeningen. Her er det 1. d.

GYMNASIEELEVER PÅ INTROTUR I GRÆNSELANDET

Af Anna-Lise Bjerager

De nye 1.G.'ere, der netop er begyndt i landets gymnasier, indleder som regel skoleåret med at tage på introtur for at lære hinanden bedre at kende. Det gælder også 1.G.erne på Zahles Gymnasium i København, der dog både i år og sidste år har valgt at lade introturen gå et helt nyt sted hen, nemlig til grænselandet. Introturen er arrangeret i et samarbejde med Grænseforeningen.

De 150 nye 1.G.'ere fra Zahles Gymnasium drog 15. august afsted på en tredages tur med morgentoget fra København mod Flensborg. I Flensborg mødtes de med Grænseforeningens Elevambassadører på Flensborghus og hørte om, hvordan det er at være ung i det danske mindretal. Herefter var 1.G.erne på byvandring i Flensborg og løste en række opgaver, som Grænseforeningen stod bag. Eleverne overnattede på vandrerhjem i Flensborg. Næste dag gik turen til Als med besøg på Dybbøl Historiecenter med bl.a. rollespil og gps-vandring i skanserne og overnatning på Sønderborg Idrætshøjskole.

Gunvor Vestergaard, der er pædagogisk konsulent i Grænseforeningen, håber, at flere gymnasier vil lave introture til grænselandet.

"Der er så mange muligheder for sociale aktiviteter i grænselandet, og samtidig får eleverne en viden, som de fleste af dem ikke havde før. Mange af dem bliver overraskede og synes, at det er helt eksotisk, at der findes et sted så tæt på Danmarks grænse, hvor man taler både dansk og tysk", siger Gunvor Vestergaard, som man kan kontakte, hvis man er gymnasielærer og ønsker at lave introture eller klasseture til grænselandet, på gv@graenseforeningen.dk. ●

ANMELDELSE

1864 VAR EN HISTORISK MEDIEBEGIVENHED

Læseværdig antologi om de medievidenskabelige aspekter af tv-serien 1864. Dog er forholdet mellem film og historie svagt belyst

Af Peter Johan Yding Brunbech

DR's storladne tv-serie om 1864 er blevet debatteret vidt og bredt, både før, under og efter den blev vist i efteråret 2014. Ole Bornedals fortælling om 2. Slesvigske Krig deler vandene, både hvad angår seriens kvalitet og Bornedals tolkning af de historiske begivenheder. I en ny forskningsantologi fra Aalborg Universitetsforlag ser en række forskere og studerende med baggrund i film- og medievidenskab på forskellige aspekter af både tv-serien og dens modtagelse i offentligheden.

1864: Tv-serien, historien, kritikken indeholder i alt sytten bidrag, herunder interviews med Ole Bornedal og med historikeren Rasmus Glenthøj, der var en af kritikerne af seriens fremstilling af historien. De øvrige bidrag er inddelt i fire hovedkategorier om hhv. historien, produktionen, modtagelsen og efterspillet, og selvom det ifølge bagsiden er bogens erklærede ambition at dække "tv-serien, dens tilblivelse og debatten herom i sin helhed", er der, som det nu engang er med antologier, tale om en række selvstændige analyser, hvor nogle favner bredt, mens andre dykker ned i meget specifikke detaljer af emnet.

KRIG OG OPLEVELSESØKONOMI

Der er mange interessante og læseværdige bidrag i bogen. Blandt flere spændende analyser kan blandt andre nævnes Jakob Isak Nielsens bidrag, som analyserer den store udvikling i DR's dramaproduktioner gennem de seneste 25 år med en dobbeltanalyse af *Gøngehøvdingen* og *1864*, der viser, hvorledes ambitionsniveauet både kunstnerisk og teknisk er vokset med raketfart, men også hvordan det i dag er spillefilmene og nettjenesternes serier, der sætter barren for succes for DR.

Gunhild Agger analyserer det meget brede fletværk af forskellige genrer, som Bornedal bevidst leger med i sin serie, og hvorledes serien indeholder mange lag af referencer til kunst, litteratur, teater mv. Det er også interessant at læse Ida Ahlmann Østergaard og Anne Marit Waades bidrag om koblingerne mellem tv-produktion, regional branding og oplevelsesøkonomi, og om hvordan særligt Fyn (hvor store dele af serien er optaget) og Sønderjylland har forsøgt at bruge serien til at fremme turismen regionalt.

FIKTION OG SANDHED

Modtagelsen af serien i udlandet er behandlet af Kim Toft Hansen, der viser, at den politiske og historiske debat om serien, ikke overraskende, stort set udeblev her. Internationalt blev *1864* modtaget positivt, hvilket også skyldtes det stærke brand, dansk tv-produktion er i disse år. Lidt svagere står nogle af de bidrag i antologien, der på forskellig vis tager fat i forholdet mellem film og historie. Flere kredser på forskellig og interessant vis om forholdet mellem fiktion og en eller anden form for "sandhed" i et værk som *1864*, samt om forholdet mellem historie som videnskabsfelt og æstetiske udlægninger af historien. Dog er udgangspunktet til tider et lidt forsimplet syn på, hvad "historie" er for en størrelse. Bidrag fra en eller flere af de mange danske og internationale historikere, der arbejder med historiebrug og historiebevidsthed ville givetvis have kunnet give antologien mere bredde og dybde på dette område.

MAN GJORDE EN TV-SERIE FORTRÆD

En svaghed er også den overordnede vinkel, redaktøren søger at give antologien som helhed. Udover at fungere som redaktør på værket har Kim Toft Hansen fra Aalborg Universitet skrevet forord, indledning og fire af bidragene samt gennemført de to interviews i bogen. Når man læser Kim Toft Hansens forord, står det fra side et klart, at han mener, Ole Bornedals tv-serie er blevet endog meget uretfærdigt behandlet, og man får næsten den tanke, at han mener antologien burde have haft undertitlen "Man gjorde en tv-serie fortræd". Hansen analyserer senere kritikken af serien, herunder kommentarer og udtalelser fra en række historikere, journalister og debattører (herunder også forfatteren til denne anmeldelse, der dog kun omtales kort og sobert). Men det er svært ikke at sidde tilbage med det indtryk, at hans bidrag og interviews havde stået stærkere, hvis han havde søgt at anlægge en mere nøgtern tilgang til emnet, således som de fleste af de øvrige bidragsydere gør.

Hvis ambitionen har været at stille sig uden for og over debatten om serien, lykkes det ikke helt. Men samlet set er antologien en læseværdig præsentation af en række af de interessante og indsigtsgivende medievidenskabelige vinkler, der kan anlægges på de seneste års måske mest omdiskuterede mediebegivenhed. ●

Kim Toft Hansen (red.): "1864: Tv-serien, historien, kritikken", Aalborg Universitetsforlag 2016, 350 sider, 350 kr.

PETER JOHAN YDING BRUNBECH, ph.d. i historie, leder af Nationalt Videncenter for Historie- og Kulturarvsformidling i Jelling

THERKELSENS HJØRNE

Vi kan lære af Genforeningen

Af Knud-Erik Therkelsen

I sommeren 1920 skal vi markere 100-året for Sønderjyllands Genforening med Danmark. De første forberedelser er i gang med de sønderjyske kommuner som initiativtagere. Et præsidium, som skal tage stilling til de overordnede spørgsmål er under etablering og afholder sit første møde i løbet af september. Spørgsmålet om hvad der skal ske hvornår, og ikke mindst hvor, skal afklares. Hvordan skal det hele organiseres? Hvem gør hvad?

Men der er også en anden side af markeringen, som skal overvejes grundigt og bredt, nemlig hvordan vi sikrer et aktuelt og helst fremadrettet perspektiv, så de mange generationer af danskere, som har glemt hvad Genforeningen var, kan se relevansen af at markere netop den begivenhed.

Placeringen af grænsen og Genforeningen hænger sammen med de to folkeafstemninger den 10. februar 1920 i Zone 1 og den 14. marts samme år i Zone 2. Ved afstemningerne havde alle stemmeberettigede mulighed for at lægge en seddel i afstemningskonvolutten, hvor der stod enten Danmark/Dänemark eller Tyskland/ Deutschland. I Zone 1 stemte ca. 75% for Danmark/Dänemark, og i Zone 2 var det lige omvendt.

Det var ved denne begivenhed enten/eller retorikken for alvor fik sit folkelige gennembrud, også illustreret ved de mange farverige afstemningsplakater. Enten – eller? Sådan måtte det naturligvis være, når det skulle aftales, hvortil to staters jurisdiktion skulle gå. Der var ikke plads til gråzoner og mellemtoner. Og samtidig var det fristende, og, set i historiens lys, mere end forståeligt, at lade valget mellem den ene eller den anden stimulere med fjendebilleder, som blev yderligere forstærket efter besættelsen 1940 til 1945.

I grænselandet fandt man efter Genforeningen kun vanskeligt plads til dem, der ikke kunne indordne sig under enten/eller vilkåret, altså ikke ville tage stilling nationalt, fordi de følte tilknytning til begge kulturer. De blev på dansk kaldt blakkede og på tysk Zweiströmige, hvilket bestemt ikke skulle opfattes positivt.

Afstemningerne afklarede grænsens placering geografisk og i Rudbøl endda ned gennem gaden. Grænsens nødvendighed kan ikke diskuteres – vi har brug for at vide, hvilke love der gælder på hvilken jord. Enten – eller. Men idéen om, at alle mennesker i grænselandet mentalt er underlagt den samme enten/eller tænkning, viser ikke vej ind i nutiden og slet ikke fremtiden, fordi der i et grænseland mellem to eller flere kulturer altid vil være blandinger, gråzoner og mellemtoner. Nutidens grænselande, som findes overalt, rummer disse blandingsformer af mennesker, som er på vej det ene eller andet sted hen.

I dag siger vi, at disse mennesker, som påfaldende ligner datidens blakkede og Zweiströmige, har bindestregsidentitet, fordi de rummer elementer af flere identiteter i sig. Der kommer meget godt ud af det, når mennesker med flere identiteter befinder i mellemrummet mellem flere sprog og kulturer. Men det kan også have de forfærdeligste konsekvenser, hvis de to flertalskulturer ikke viser forståelse for mellemrummet, gråzonen og mellemtonerne og anerkender muligheden for et både/og. Se blot på gerningsmændene bag sommerens forfærdelige terrorangreb i Europa, der næsten alle havde bindestregsidentitet.

Genforeningen i 1920 var formentlig den største og mest glædelige begivenhed i det 20. århundrede. Den glæde skal ikke beklikkes. Men tiden er en anden, og vi skal i dag tænke os godt om, inden vi afkræver mennesker i mellemrummene klare svar, for de findes ikke. ●

Knud-Erik Therkelsen er generalsekretær i Grænseforeningen.

KALENDER

AUGUST 2016

25/8-27/8 Kulturmødet på Mors.
28/8 Folkemøde på Ejer Bavnehøj.

SEPTEMBER 2016

4/9-10/9 "Danskerne findes i mange modeller". Højskolekursus i samarbejde med Rødding Højskole.
10/9-11/9 Fortællefestival "Grænseløse fortællinger" på Nr. Vosborg, Vestjylland.

Grænseforeningens kulturmødeambassadører: Stefan Schoneboom Weishaar fra det danske mindretal i Sydslesvig, dansk-palæstinensiske Sandy Issaoui og dansk-somaliske Ayan Yasin deltager på Danmarks største og ældste nulevende fortællefestival, der afholdes på Nr. Vosborg.

12/9 Møde i Grænseforeningens formandskab i Nykøbing Mors.

OKTOBER 2016

1/10 Lokalforeningsmøde i Jystrup, Jystrup sognegård, Stalden.
6/10-7/10 Efterskoleseminar på Christianslyst
8/10 Lokalforeningsmøde, Hotel Comwell, Middelfart.

TÆNK ENGANG ...

Tekst & foto: Mette Bock

Her er Christopher. Efternavnet er Andresen. Jeg mødte ham første gang til De Danske Årsmøder i Sydslesvig i maj, hvor han holdt ungdomstalen i Harreslee.

Der er en politiker i maven på den knægt, tænkte jeg. Og ganske rigtigt. Christopher opstiller, 19 år gammel, til landdagsvalget i Slesvig-Holsten i 2017 som den ene af to ungdomspolitikere fra mindretalspartiet SSW.

Jeg mødte Christopher igen til dimissionen for årets studenter på Duborgskolen, der er den danske skole i Flensborg, hvor jeg deltog for at overrække Grænseforeningens gave til studenterne: En højskolesangbog og tilbud om 5000 kr. i støtte til alle, der ønsker et højskoleophold på en sønderjysk højskole eller på den danske højskole i Sydslesvig, Jaruplund.

Christopher skal ikke på højskole lige nu, for han påbegynder jura-studiet i Kiel om få uger. "Jeg vil have overblik over retssystemet", siger han. "Og som politiker vil jeg være med til at ændre uretfærdigheder. Vi skal f.eks. have et SU-system, der ligner det danske, for ellers har alle unge ikke samme uddannelsesmuligheder. Så er det forældrenes baggrund, der bliver afgørende."

Også mindretalsspørgsmål motiverer. F.eks. hørte Christopher ved borgmestervalget i Flensborg i juni måned flere ældre tyskere udtrykke glæde over, at det nu ikke længere skulle være en dansker på posten efter at Simon Faber, der tilhører det danske mindretal, ikke blev genvalgt. Så der ligger fortsat modsætninger og lurer.

Næste skarpe hjørne er SSWs opstilllingsmøde den 24. september. Her gælder det om at blive opstillet så højt på listen som muligt. De personlige stemmer tæller nemlig ikke. Det er ærgerligt, for ved valget må de unge for første gang stemme, allerede når de er 16 år, så der ligger formentlig mange stemmer og venter på Christopher.

Nu gælder det kampen for at komme højt på opstillingslisten ved siden af feriejobbet i Grænsehandlen. Og nå ja, så skal der også være tid til at holde kæresten, der også er fra mindretallet og går i gymnasiet i Aabenraa, i hånden. Men hvad – når man er 19 år har døgnet tilsyneladende 48 timer.

Jeg vil holde øje med dig Christopher. Du kan nå langt! ●

LOKALFORENINGER

FOREDRAG OG MØDER ARRANGERET AF LOKALFORENINGERNE

NORDJYLLAND

Aalborg

19. september kl. 19.00. Vejgaard Bibliotek, Hadsundvej 35, Aalborg. Foredrag ved Jens Andresen, der er næstformand i Grænseforeningen og tidligere formand for Region Sønderjylland-Schleswig, om Det grænseoverskridende samarbejde.

24. oktober 2016 kl.19.00. Vejgaard Bibliotek, Hadsundvej 35, Aalborg. Foredrag ved journalist Jesper Clemmensen, der er forfatter til "Flugtrute Østersøen" om "den usynlige mur" mellem DDR og Danmark under den kolde krig. Arrangementet afholdes sammen med Folkeuniversitetet i Aalborg.

MIDTJYLLAND

Aarhus

12. september kl. 19.30. Ellevang Kirke, Risskov. Foredrag ved Anton Pedersen Linnet om Nydambåden, der er dateret til ca. 310 e.Kr. og blev fundet ved Nydam på Sundeved nord for Sønderborg. Nydambåden er udstillet på Gottorp Slot og en kopi forefindes og om aktiviteter omkring kopien. Pris inkl. kaffe/the: 50 kr.

Randers og omegn

12. oktober kl. 19.00. FOF, J.V. Martins Plads 1, Randers. Foredrag af Hans Heinrich Hansen, Egernsund: "Europæiske mindretal – konfliktpotientale og/eller brobyggere?" Hans Heinrich Hansen vil med sine mange års erfaring som formand for det tyske mindretal i Danmark og præsident for FUEN (Europas største paraplyorganisation for mindretal i Europa) fortælle om mindretallenes status i Europa. Pris: 50 kr.

Horsens

28. september kl. 1900. Klostergården, Horsens. Foredrag ved Henriette Gosvig Knudsen, der er præst ved den danske kirke i Leck, om kirken i grænselandet fra 1920 og til i dag. Pris inkl. smørrebrød og kaffe: 50 kr.

Mariagerfjord

12. september kl.19.30. "Højvang", Hobrovej 62, 9560 Hadsund. Hvordan trives Grænseforeningen? Dette får vi svar på af Grænseforeningens formand, Mette Bock.

3. oktober kl. 14.45. Den Bette Skole, Elkjærsvej 2, Skelund, 9560 Hadsund. Foredrag ved

LOKALFORENINGER

Lillian Hjorth Westh, Bornholms Højskole, om Otto Brandenburg. Pris inkl. kaffe 80 kr.

Ringkøbing og omegn
15. september kl. 18.30. Medborgerhuset, Brogaardsvej 2, Ringkøbing. Traditionen tro har vi først fælles middag og derefter generalforsamling. Søren Christensen fra Bovbjerg afslutter aftenen med Jeppe Aakjærs kærlighedshistorie "Mens pølsen koger". Der bliver musik og sang med de kendte Aakjær-sange. Pris 150 kr. inkl. middag, kaffe og underholdning. Tilmelding senest 12. september til Peter.

13. oktober kl. 19.30. Fjordparkens Aktivitetscenter, Holmelunden 10, Ringkøbing. Kunstaften. Foredrag ved kunsthistoriker, lektor Grethe Bay, Flensborg, om Edvard Munch. Sammen med Folkeuniversitetet. Pris inkl. kaffe: 75 kr. Tilmelding senest 10. oktober til Peter.

Skanderborg og omegn
15. september kl.19.30. Kirkecentret ved Skanderup Kirke, Kirkebakken 4, Skanderborg. Foredrag ved forfatter Erik Lindsø: "Til Kamp mod Dødbideriet – Grundtvig og Livsbegejstringen". Pris inkl. kaffe/te: 30 kr.

12. oktober kl. 19.30. Kirkecentret ved Skanderup Kirke, Kirkebakken 4, Skanderborg. Årets anden sangaften under ledelse af Johan Herold og under medvirken af lokale kor. Pris inkl. kaffe/te: 30 kr.

Skjern-Tarm-Videbæk Egnen
26. oktober kl.19.00. Tarm Kirke. Skjern Mandskor under ledelse af Jens Peter Krabbe giver koncert i Tarm kirke. Efter koncerten går vi over i det nye menighedshus, hvor der er kaffe og vi synger et par sange sammen med koret. Arrangementet er i samarbejde med menighedsrådet. Pris 75 kr. inkl. kaffe

SYDDANMARK

Kolding og omegn
10. september kl.12.00. Spejderhuset i Strandhuse, Skolebakken 45, 6000 Kolding. Medlemmer af foreningen i Kolding samt repræsentanter fra de 4 venskabsforbindelser i Sydslesvig inviteres på en let anretning og samvær i Spejderhuset. Derefter besøg på Trapholt. Tilbage til Spejderhuset, hvor vi slutter af med kaffebord. Pris for medlemmer fra Kolding: 50 kr. Gratis for vore gæster fra Sydslesvig. Tilmelding senest 1. september til Marie Jespersen på tlf.: 75 52 20 25 (kun i dagtimerne).

Nr. Nebel og omegn
25. oktober kl.14.00. Nr. Nebel Plejehjem. Sangeftermiddag med Gunna og Erich Priess.

Nyborg og Kerteminde
27. august kl. 12.00. Kerteminde Sejlklub. Besøg af venskabskredse i Flensborg og Slesvig. Vi mødes i Kerteminde sejlklub til frokost kl. 12.00. Pris kr. 140,00. Tilmelding på tlf. 65 31 48 31. Turen slutter i frimurerlogen i Nyborg.

29. september kl. 19.30. Mødestedet, Strandvejen 10, Kerteminde. Foredrag og musik ved organist Dennis Dingfeld om hans opvækst i Flensborg med skolegang på Duborg-Skolen.

Odense og omegn
12. oktober kl.15.00. Sanderum Sognegård. Foredrag ved Aase Beyer Clausen og Hans Walmarm om den frivillige deltagelse i krigen 1914-18, men også om situationen på hjemmefronten, med baggrund i bogen "En sønderjysk familie og krigen 1914-18".

Lolland
26. oktober kl. 19.00. Sognets Hus i Maribo. Foredrag ved Finn Slumstrup, fhv. formand for Grænseforeningen og bosat på Ærø, om Udkantsdanmark, som gør oprør. Pris for foredrag og kaffebord: 75 kr. Tilmelding senest 20. oktober på 50 22 67 00

SJÆLLAND

Guldborgsund
3. oktober kl.19.00. Kulturforsyningen, Voldgade 1, Nykøbing Falster. Sang- og musikaften med Hanna Gaarn Larsen, fhv. violinist i Odense Symfoniorkester, og Bjarne Geilø, Jazzonklerne (klaver og trompet).

Gørlev og Høng
26. oktober kl.19.30. Høng Gymnasium, Hovedgaden 2, 4270 Høng. Foredrag ved forfatter Sune Wadskjær Nielsen om hans bog "Dansksindet under ørnebanneret" om sønderjyden Johannes Christensen.

Roskilde
25. oktober kl.19.00. Syv Sognegård, Skolevej 17, 4130 Viby Sj. Foredrag og sang ved forfatter og lærer Jeanette Ulrikkesholm om Tove Ditlevsens liv. Pris inkl. kaffe: 50 kr. for medlemmer. 75 kr for ikke-medlemmer.

Kreds 6
12. oktober kl.18.00. Klostermarkskirken, Ahorn Alle 46C, 4100 Ringsted. Efterårsmøde med smørrebrød og hyggeligt samvær. Foredrag ved Finn Jensen og Henning Bonde om "Våbennedkastningerne ved Kattrup". Entré inkl. smørrebrød og kaffe 100 kr. Tilmelding senest 3. oktober til kredsformand Erling Nielsen: Tlf. 5545 35 83 eller erlingnielsen@stofanet.dk

Sorø
20. oktober kl.19.00. "Værkerne" Lokale 202, Frederiksvej 27, Sorø. Professor, Ph.D. Steffen Höder, Institut for Skandinavistik, Kiel Universitet, om "Det danske sprog er temmelig tysk", men også omvendt, idet dansk udtale påvirker det tysk, som tales i det nordlige Tyskland.

HOVEDSTADEN

Hillerød
Onsdag d. 21. september kl. 19.30. Frivilligcenter Hillerød, Fredensvej 12c. Foredrag ved Finn Nygreen om "den onde maler" Rasmus Larsen, der udsmykkede Christiansborg med spydige, lærerige eller dobbelttydige udsagn. En god optakt til besøget på Christiansborg den 27. oktober. Pris: 40 kr. Ikke-medlemmer: 60 kr. Inkl. kaffe og kage.

27. oktober kl. 14.30. Vi besøger Grænseforeningen i Peder Skrams Gade i København, hvor generalsekretær Knud-Erik Therkelsen tager imod. Herefter rundvisning på Christiansborg ved Grænseforeningens formand, Mette Bock. Til slut middag i "Snapstinget". Vi mødes i Peder Skrams Gade kl. 14.30. Pris: Medlemmer: Gratis. Ikke-medlemmer: 50 kr. Man betaler selv for mad og drikkevarer i Snapstinget. Tilmelding til Bent Kauffmann senest 20. oktober på bent@panikrejser.dk eller 48252511.

Hørsholm
27. oktober kl.19.30. Hørsholm Sognegård, indgang fra Ridebanen. Foredrag ved professor Uffe Østergaard om "1864, Danmark og Europa". Brexit har aktualiseret debatten om Danmark og Europa, nationalstaterne, dansk identitet og politisk kultur.

LOKALFORENINGER

TURE OG REJSER ARRANGERET AF LOKAL-FORENINGERNE

Medmindre andet er nævnt, kan du tilmelde dig uanset bopæl eller medlemskab af lokalforeningen.

NORDJYLLAND

Thy og Mors
9. september kl. 10.00. Besøg fra Sdr. Brarup og Satrup, der er venskabsforbindelser med Grænseforeningen for Thy og Mors. Tilmelding til Jørgen Bruun Christensen, telefon 20 21 79 64 eller mail joer3558@gmail.com senest 1. september.

Vendsyssel
11. september kl. 7.00. Grænseforeningen Vendsyssel tager på tur til Slesvig by og Dannevirke søndag d. 11. september og mandag d. 12. september 2016. Kontakt formanden, Lisbeth Baggesen på bag@mail.dk

MIDTJYLLAND

Skive-egnen
9. september kl. 8.30. Tur til Sydslesvig fra 9. til 11. september med besøg i mediehuset i Aabenraa, Brundlund Slot, rundvisning i Kobbermølle Industrimuseum, Meldorf og Heide, Husum Kirke og Center for nordisk kunst og cricket Mikkelberg. Der er forbehold for ændringer. Information og tilmelding hos Henrik Forman. Tlf. 60 72 90 17.

Skjern-Tarm-Videbæk-egnen
20. september kl.19.00. Sensommertur til Ølstrup. Afgang fra besøgscenteret på Lervangvej syd for Ølstrup. Orientering om vindmølleprojekt, som er Danmarks største, og Vanting Sø og kirken. Pris: 75 kr. inkl. kaffe

Mariagerfjord
*30. august kl.14.30.*Biecentret. Byvandring i Hobro ved Preben Andreasen, der er lokalhistorisk interesseret. Turen er tilrettelagt rundt i Hobro, så alle kan være med. Pris 45 kr.

Silkeborg-Hammel og omegn
7. september kl.09.30 - Balle Kirkes p-plads. Natur- og Kulturtur Lysgård, Dollerup, Finderup og Viborg. Ellen Andersen fortæller om Jens Kjeldsens Blichersten. Sammen med Foreningen Norden, Kjellerup og Omegn. Pris: 290 kr. for bus, guider, entré, frokost med drikkevarer og kaffe. Tilmelding til: Inger Heinsen, 26 13 76 05 senest onsdag 31. august eller heinhein@fiberpost.dk.

SYDDANMARK

Fredericia Middelfart
8. september kl. 8.30. Udflugt til Sild med afgang fra Fredericia banegård kl. 8.30. Hjemkomst samme sted ca. 20.30. Pris: 545 kr. inkl. formiddagskaffe, frokost på færgen og middag på dansk kro på hjemvejen. Husk euro og pas. Tilmelding senest 29. august til: Marie Fink-Nielsen 40 92 77 42 eller Marie.Fink.Nielsen@gmail.com Ved tilmelding på mail opgiv venligst telefonnummer. Betaling til konto nr. 2440 9200500097 - husk at angive navn.

Fyn
17. september kl. 8.00. Udflugt til Flensborg med afgang fra Dalumhallens p-plads kl. 8.00. Kobbermølle Industrimuseum, Jaruplund Højskole, Romhuset Braasch. Middag kl. 18 på "Den gamle Grænsekro" ved Christiansfeld. Husk pas og madpakke. Pris: 560 kr (medlemmer). 600 kr. (ikke-medlemmer). Indbetales ved tilmelding på konto 2019 – 7785627094. Tilmelding senest den 16. august til Karen (62 60 11 53 / 23 66 85 52) eller Gunvor (65 99 17 17 / 30 54 59 17)

Holsted-Brørup
9. september kl. 7.30. Garagen, Vestre Maltvej 7, Brørup. Tur til Flensborg med besøg på julemærkehjemmet i Kollund, Jaruplund Højskole, Christian Lassens Mindemuseum i Jaruplund. Pris 500 kr. inkl. middag og kaffe. Tilmelding senest 28. august 2016 til Erling Schellerup, Holsted: 75 39 23 58/61 76 47 11, Jens Kr. Nielsen, Glejbjerg: 75 19 82 25/20 22 82 25, Kaj Knudsen, Rødding: 74 84 16 31/61 74 83 43 eller Hans Harald Sørensen, Vejen: 51 54 20 75

Kolding og omegn
3. september kl. 10.00. Fra P-pladsen bag Kongeaamuseet starter årets lokale cykeltur (ca. 20 km), hvor vi vil se nærmere på området omkring Drenderup og Farris. I turen indgår et besøg på Dansk Klokkemuseum i Over Lerte og Sønderjysk Skolemuseum, som ligger nabo hertil. Her indtages den medbragte frokostpakke. Hjemturen går gennem skoven til Østerbygård. Der sluttes af med kaffe på Kongeaamuseet. Pris 70 kr. Tilmelding senest 28. august på tlf.: 75 58 33 10 eller 75 58 33 05 (efter kl. 17)

10. september kl.12.00. Spejderhuset i Strandhuse, Skolebakken 45, 6000 Kolding. Medlemmer af foreningen i Kolding samt repræsentanter fra de 4 venskabsforbindelser i Sydslesvig inviteres på en let anretning og hyggeligt samvær i Spejderhuset. Derefter besøger vi Trapholt. Tilbage til Spejderhuset, hvor vi slutter af med kaffebord. Pris for medlemmer fra Kolding: 50 kr. Gratis for vore gæster fra Sydslesvig. Tilmelding til arrangementet senest 1. september til Marie Jespersen på tlf.: 75 52 20 25 (kun i dagtimerne).

Rødding - Vejen Grænseforening
9. september kl. 8.00. Vejen Idrætscenter. Tur til Flensborg. Arrangeret af Grænseforeningen for Holsted og Brørup. Rødding-Vejen Grænseforening er medindbyder. Se under Hosted Brørup.

Sønderborg
24. september kl. 9.00. Tur til Flensborg. Besøg på Kobbermøllemuseet, hvor Bodo og Gisela Daetz vil guide os. Derefter frokost, hvorfra vi fortsætter til Søfartsmuseet i Flensborg, hvor der er dansktalende guide. Her serveres kaffen. Tidspunkter og pris annonceres i Ugeavisen og pr. mail. Man kan allerede nu og senest torsdag den 15. september tilmelde sig til Kirsten Fanø på kifanoe@gmail.com eller mobil 61778515

Vejle Vesteregn
2. oktober kl. 9.00. Udflugt til Løgumkloster, Vadehavet, Ballum og Klægagergård sammen med vores venskabsforeninger i Lyksborg, St. Solt og Handved. Vi vil forsøge at arrangere et besøg hos digteren Jens Rosendahl, der bor i Ballum. Vi regner med at kunne gennemføre turen for 300 kr. Nærmere program følger. Tilmelding senest den 25. september til Kirsten Rykind-Eriksen.

SJÆLLAND

Guldborgsund
3. september kl.12.15. Tur til Vordingborg. Vi kører i egne biler, og der er mulighed for parkering i Havnegade. Vi mødes ved Danmarks Borgcenter i Vordingborg kl. 12.15, hvor vi får guidet rundvisning kl. 13.00. Pris 175 kr., som betales ved ankomst til Borgcentret. Efter rundvisning: Kaffe og kage på restaurant Borgen. Tilmelding senest 20 august til Anders Larsen, tlf. 29 33 95 48, Tine Vægter, tlf. 22 93 46 96, eller Jytte Nielsen, tlf. 50 22 67 00.

Gørlev og Høng
6. september kl.7.00. Tur til Sønderjylland og Sydslesvig. Vi skal bl.a. se Sønderskov Slot og Museum ved Brørup, Skibelund Krat. Derefter køres til Rudbøl Grænsekro, hvor vi skal bo. Vi tager også til Rømø, Sild. Fynshav på hjemvejen. Pris: 2.600 kr. pr. person. Tillæg for enkeltværelse 200 kr. Beløbet dækker overnatning på Rudbøl Grænsekro, bus, færger, entréer og rundvisninger samt morgenmad, frokost og aftensmad. Tilmelding til Henning Bonde, 58 25 02 58 eller 40 56 37 25, eller henning.bonde@yahoo.com

Lolland
3. september kl.12.15. Danmarks Borgcenter i Vordingborg. Fællesarrangement. Vi mødes ved borgcenteret kl. 12.15, hvor vi får guidet rundvisning. Der køres i egne biler. Parkering i Havnegade. Tilmelding senest lørdag den 20. august på 50 22 67 00.

Roskilde
1. oktober kl. 13.00. Besøg på Aastrup Kloster, Aastrupvej 63, 4340 Tølløse. Pris: 50 kr. (medlemmer), 75 kr. (ikke-medlemmer). Tilmelding til Miriam Stender senest 18. september 2016 på tlf. 40 61 66 45 eller miriam@graensen-roskilde.dk

HOVEDSTADEN

Hillerød
1. september kl. 8.00. Tur til Sydslesvig for Helsingør, Espergærde, Hillerød og Jørlunde. Vi skal bl.a. se Rødding Højskole, Lergravsmuseet ved Gram og en tur til Sild. Overnatning på "Hotel Ballumhus". Tilmelding hurtigst muligt til Bent Kauffmann, 48 25 25 11 eller på bent@panikrejser.dk. Pris inkl. dobbeltværelse med brus/toilet, udflugter, måltider, minus drikkevarer: 2.800 kr. (medlemmer). + 300 kr. (ikke-medlemmer). Tillæg for enkeltværelse: 350 kr.

Københavns Vestegn
9. september kl.7.30. 3 dages tur til Sydslesvig med overnatning på Christianslyst i Altona og Ballum. Tilmelding til Sydslesvig Weekends, Ejbydalsvej 65, Ejby, 2600 Glostrup eller mar-gun@hotmail.com. Depositum på 1000 kr. betales med crossed check, som vedlægges denne tilmelding eller ved efterfølgende indbetaling på kontonr. 1551 572 2950

Foredrag/møder og ture/rejser, der ønskes omtalt i Grænsen, bedes sendt til foreningskonsulent Claus Jørn Jensen, Aabenraavej 22, Dybbøl, 6400 Sønderborg, graenseforeningen@privat.dk. Se Grænsens udgivelsesplan nedenfor.

Se lokalforeningernes detaljerede program på: www.graenseforeningen.dk/kalender.

Grænsen nr. 4/august 2016

Udgiver
Grænseforeningen
Peder Skrams Gade 5, 1054 København K

Redaktion
Anna-Lise Bjerager (ansv. redaktør)
alb@graenseforeningen.dk, tlf. 3031 6113

Forsidefoto i dette nummer
Thomas Tolstrup

Layout
Prik grafisk tegnestue

Tryk
Jørn Thomsen Elbo A/S

Abonnement
Grænseforeningen
info@graenseforeningen.dk, tlf. 3311 3063

Udgivelsesplan 2016
Nr. 5: 13. oktober
Nr. 6: 8. december
Deadline: 3 uger inden udgivelsesdato
Uopfordrede indlæg modtages gerne, dog uden garanti for trykning.

ISSN: 0903-2223

Grænseforeningens kontor
Peder Skrams Gade 5, 1054 København K
Tlf. 3311 3063, www.graenseforeningen.dk

Protektor: Hans Kongelige Højhed Prins Joachim

Formand
Mette Bock
mb@graenseforeningen.dk, tlf. 3337 4952

Generalsekretær
Knud-Erik Therkelsen
ket@graenseforeningen.dk, tlf. 2023 1984

Grænseforeningens formål
Det er Grænseforeningens formål at støtte danskheden i grænselandet, særligt syd for grænsen, at udbrede kendskabet til grænselandets forhold samt at bevare og styrke dansk sprog og kultur.

Grænseforeningens vision
Erfaringerne fra det dansk-tyske grænseland er en væsentlig inspiration for sproglig og kulturel mangfoldighed i en verden under forandring.

Grænseforeningens værdier
Grænseforeningen er en vigtig folkelig basis for den danske stats støtte til det danske mindretal i Sydslesvig og er uafhængig af partipolitiske interesser.

Grænseforeningen mener og siger:
- Demokrati, ytringsfrihed og ligeværd gælder for alle, også i forholdet til mindretal.
- Forankring i egen kultur er en forudsætning for at have forståelse for andre kulturer.
- Kulturelle mindretal er en vigtig ressource i et demokratisk samfund.
- Dansk sprog og kultur styrkes i mødet med andre sprog og kulturer.

Grænseforeningens bestyrelse
Formand: Mette Bock, Horsens
1. næstformand: Jens Andresen, Løgumkloster
2. næstformand: Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

Region Syddanmark
Jens Andresen, Løgumkloster
Per Grau Møller, Nr. Lyndelse
Kirsten Rykind-Eriksen, Randbøldal

Region Midtjylland
Bo Trelborg, Tarm
Karen-Margrethe Møller, Randers

Region Nordjylland
Karsten Nørgaard Simonsen, Aalborg
Jørgen Bruun Christensen, Nykøbing Mors

Region Sjælland
Lars Bjerre, Næstved
Ruth Villadsen, Sorø

Region Hovedstaden
Niels Jørgen Heick, Hillerød
Ove Nissen, Rungsted Kyst

Ressourcepersoner
Per Paludan Hansen, Frederiksberg
Peder Damgaard, Kollund

POST
PP DANMARK
Sorteret Magasinpost
ID-nr. 42138

Foto: Flensborg Søfartsmuseum

Havnen i Christiansted på St. Croix omkring 1830. Et forskningsprojekt skal i den kommende tid sætte fokus på grænselandets koloniale arv, herunder ikke mindst Danmarks rolle i forbindelse med slaveri.

ROM RIMER PÅ SLAVEHANDEL

I 2017 er det 100 år siden, Danmark solgte De Vestindiske Øer til USA. Det er baggrunden for et nyt forskningsprojekt om grænselandets lod og del i kolonitiden og en udstilling på Flensborg Søfartsmuseum til foråret

Af Anna-Lise Bjerager

Flensborg er rommens by. Det ved enhver, der har besøgt den gamle købstad i Sydslesvig og måske købt en flaske af de gyldne dråber med sig hjem. Hvad de færreste ved er, at romproduktionen i Flensborg er tæt forbundet med Flensborgs historie som dansk by og Danmarks fortid som kolonimagt:

Da Danmark erhvervede den vestindiske ø St. Thomas i 1666 og senere også St. Jan og St. Croix, blev det indledningen til en indbringende oversøisk handel med rom, sukker og andre luksusvarer. Men Danmark blev også involveret i slavehandel i lighed med en række andre europæiske lande.

Til foråret er det 100 år siden, at Danmark solgte De Vestindiske Øer til USA, og det er en god anledning til at gøre noget ved nutidens uvidenhed om forbindelsen mellem Flensborg-rom og slavehandel, mener Thomas Overdick, der er leder af Flensborg Søfartsmuseum, der har iværksat et forskningsprojekt om Sønderjylland-Schleswigs koloniale arv i et samarbejde med Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig og Museum Sønderjylland.

"Handlen med De Vestindiske Øer gjorde Flensborg til en meget rig by. Flensborg producerede rom og var Danmarks næststørste producent af sukker efter København. Men byens rigdom blev grundlagt på blandt andet slaveri, og det er en del af historien, som det er på tide at reflektere over", siger Thomas Overdick.

Det er dr. Imani Tafari-Ama, der er fra Jamaica, der skal bidrage med det afrikansk-caribiske aspekt på den koloniale arv. Hun vil i halvandet år opholde sig i Flensborg med kontor på Flensborg Søfartsmuseum og med rejser til bl.a. den danske Guldkyst i Vestafrika, hvorfra danske skibe hentede slaver for at bringe dem med sig videre til De Vestindiske Øer.

Af de 3000 danske skibe, der i tidsrummet fra 1671 til 1807 sejlede til De Vestindiske Øer, deltog 5 procent i trekantshandelen og transporterede slaver fra Vestafrika til De Vestindiske Øer. De øvrige 95 procent sejlede direkte fra Danmark til De Vestindiske Øer.

Det er meningen, at forskningsprojektet, der er støttet med 200.000 euro fra Kiel, Berlin og København, skal munde ud i en stor udstilling på Flensborg Søfartsmuseum, *KulturTransfer. Vores fælles koloniale arv*, i maj 2017. Der vil bl.a. også blive lavet en antologi og andre publikationer, en rute i grænselandet med 20 såkaldte koloniale erindringssteder og undervisningsmateriale, ligesom der vil blive arrangeret en foredragsrække i grænselandet og i København.

En menneskerettighedsorganisation i Caribien har for et par år siden bedt en række europæiske lande, herunder Danmark, om en undskyldning for deres medvirken til slaveri. Danmark-Norge var den første stat, som i 1792 indførte et forbud mod den transatlantiske handel med slaver, men slaveriet ophørte først i 1848. ●

Al henvendelse til Grænseforeningen
info@graenseforeningen.dk • Telefon 33 11 30 63